

Heuvenstraat - Eggestraat, Zonhoven

Archeologienota

Auteur:

T. Van Mierlo (bureauonderzoek)

Erkend Archeoloog:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

T. Van Mierlo (OE/ERK/Archeoloog/2019/00013)

Colofon

VEC Nota 814

Heuvenstraat – Eggestraat, Zonhoven, Een archeologienota

Vlaams Erfgoed Centrum bv

Auteurs: T. Van Mierlo

Erkend archeoloog: X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

T. Van Mierlo (OE/ERK/Archeoloog/2019/00013)

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bv, Geel, januari '21

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bv.

Vlaams Erfgoed Centrum bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum

Liesdonk 5

2440 Geel

Tel +32 (0)14 95 34 70

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Verslag van resultaten bureauonderzoek	5
1.1	Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1	Administratieve gegevens	6
1.1.2	Eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied	7
1.1.3	Ligging en huidig gebruik van het plangebied	7
1.1.4	Onderzoekskader	17
1.1.5	Onderzoeksopdracht	23
1.1.6	Werkwijze en strategie	24
1.2	Assessmentrapport	25
1.2.1	Landschappelijke ligging	25
1.2.2	Historische beschrijving	32
1.2.3	Archeologisch kader	42
1.2.4	Interpretatie en datering	44
1.2.5	Verwachting en conclusies	45
	Samenvatting	47
	Literatuur	48
	Geraadpleegde websites	48
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	48

periode	tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		circa 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

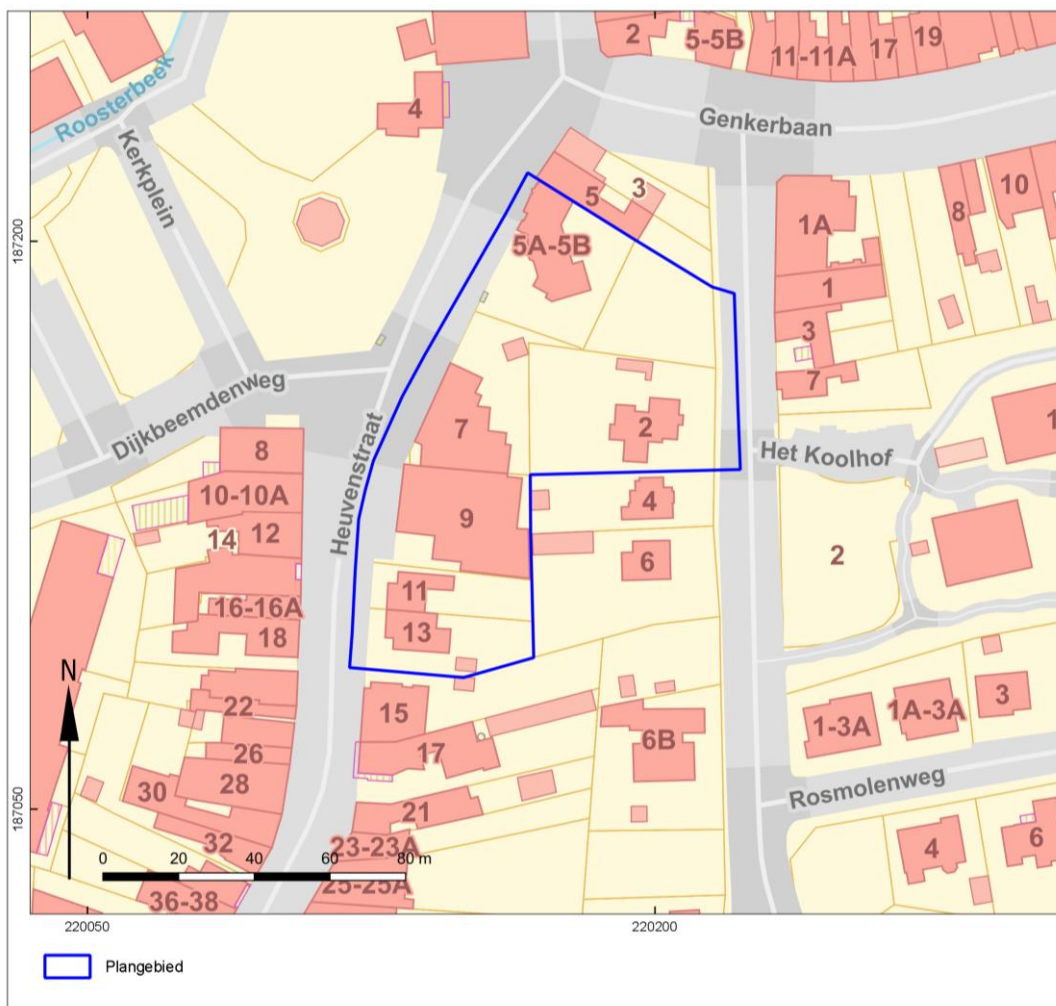
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden. (Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)

1 Verslag van resultaten bureauonderzoek

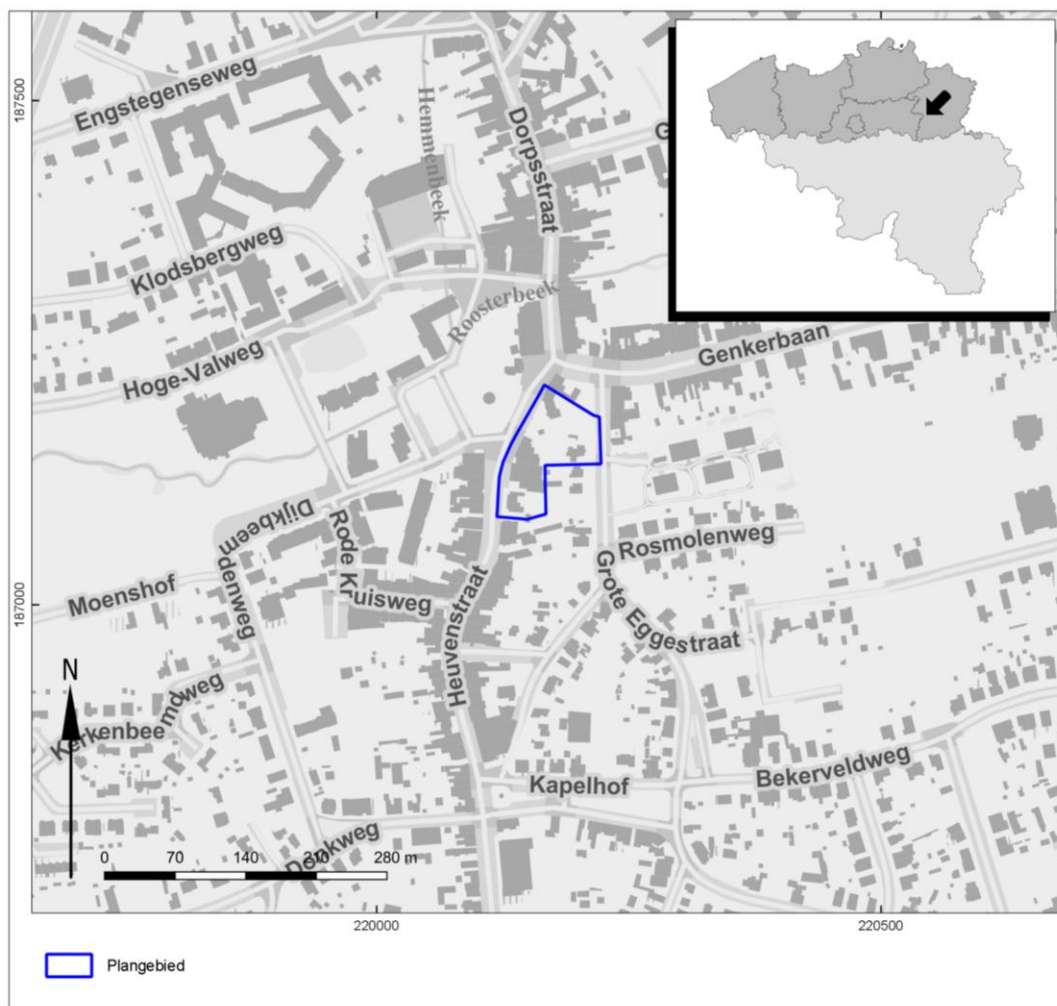
T. Van Mierlo

1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in december 2020 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Heuvenstraat en Eggestraat in Zonhoven (Afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen nieuwbouw van een polyvalente zaal, politiekantoor en appartementen.

Afb. 1. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

Afb. 2. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Nieuwbouw: een polyvalente zaal, politiekantoor en appartementen
Toponiem en/of adres:	Heuvenstraat - Eggestraat
Plaats:	KWINT
Gemeente / Deelgemeente:	ZONHOVEN
Provincie:	LIMBURG
Kadastrale gegevens:	ZONHOVEN, 3 AFD/ZONHOVEN, SECTIE E, PERCEELNUMMERS: 79b, 81s, 81z, 81a2, 81b2 en 81c2
Diepte bodemverstoring:	405 cm -mv
Oppervlakte plangebied:	7596 m ² / 0,7 hectare
Oppervlakte bodemingrepen:	7596 m ² / 0,7 hectare
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten: EPSG:31370):	220.166,9 / 187.217,3 220.220,9 / 187.186,4 220.119,5 / 187.087,6 220.168,2 / 187.089,7
Projectcode Onroerend Erfgoed:	2020L29 (bureauonderzoek)
VEC-projectcode:	Bureauonderzoek: 5020214
Auteur(s):	T. Van Mierlo (OE/ERK/Archeoloog/2019/00013)
Erkend archeoloog:	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)
Begindatum onderzoek:	10 december 2020

Einddatum onderzoek:	11 januari 2021
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	bureauonderzoek. https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

1.1.2 Eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied

Binnen het plangebied heeft eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden in de vorm van een archeologienota. Deze zal hieronder besproken worden.

1.1.3 Ligging en huidig gebruik van het plangebied

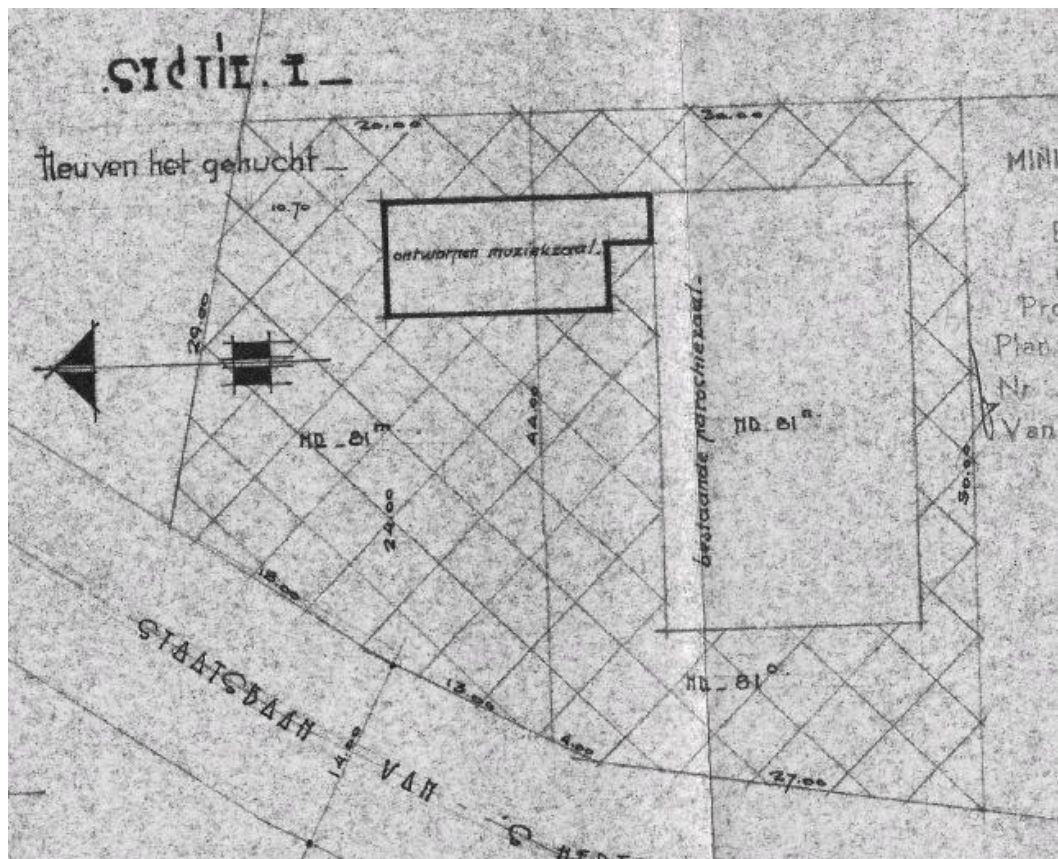
Het plangebied ligt ten zuiden van het centrum van Zonhoven. Het wordt omsloten door de wegen. In de huidige situatie is het plangebied deels bebouwd en deels in gebruik als tuinzone. De oostelijke en westelijke uiteinden zijn in gebruik als wegnis.

Een terreininspectie heeft niet plaatsgevonden. Recente luchtfoto's, google-maps en google-streetview geven een voldoende beeld van de huidige situatie.

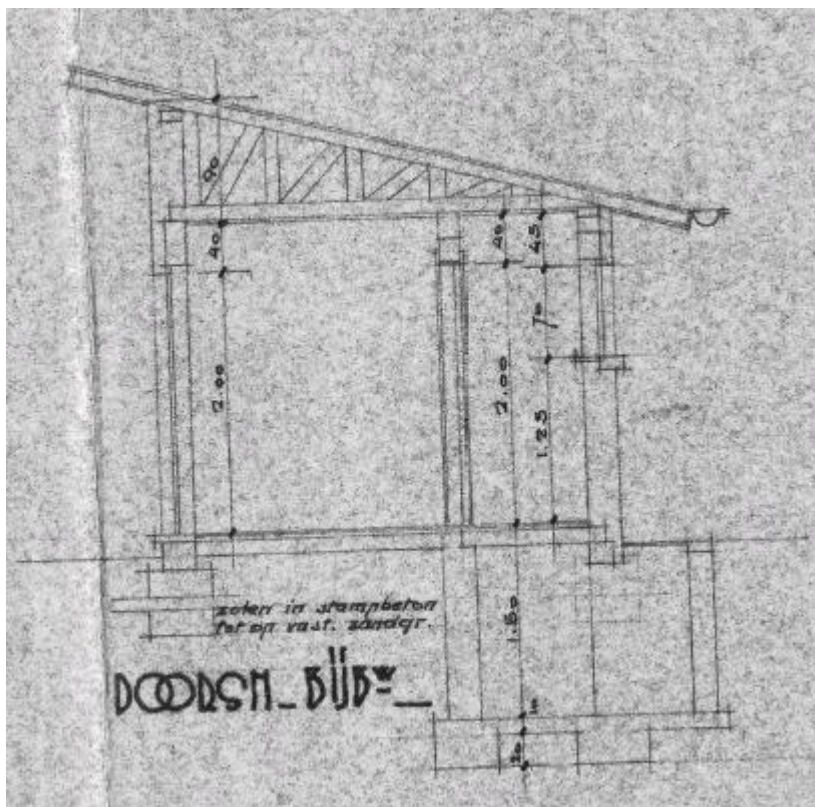

Afb. 3. Het plangebied op een luchtfoto uit 2019 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2019 – kleur). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

De bebouwing binnen het plangebied kent een evolutie. Dit wordt ook zichtbaar op de luchtfoto's. In 1959 bestaat het centrale gedeelte van het plangebied (huidige perceel 81Z en 81A2) uit een muziekzaal en parochiezaal. Een oppervlakte van circa 530m² werd bebouwd. De muziekzaal heeft een oppervlakte van 137,50m² en de parochiezaal een oppervlakte van circa 400m². De zone rondom de gebouwen was onbebouwd en in gebruik als tuinzone en bestrating. De muziekzaal bevat geen kelder en heeft een maximale diepteverstoring van 180cm –mv. Het overgrote gedeelte van het plangebied zal een verstoring van 100cm –mv veroorzaakt hebben.

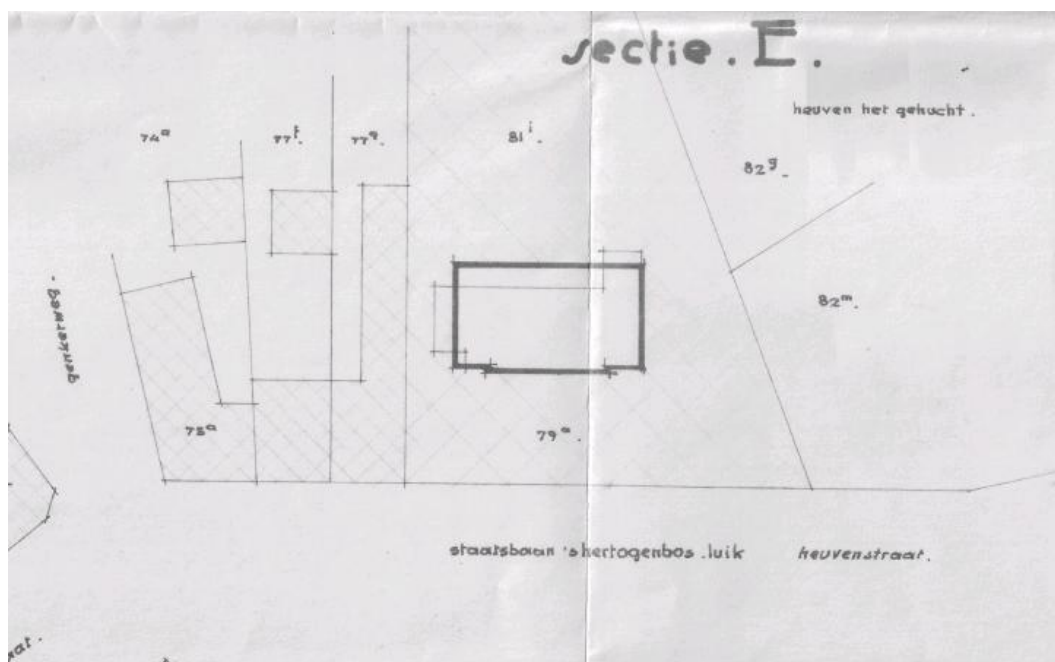

Afb. 4. Overzicht van de gebouwen.

Afb. 5. Doorsnede van de muziekzaal.

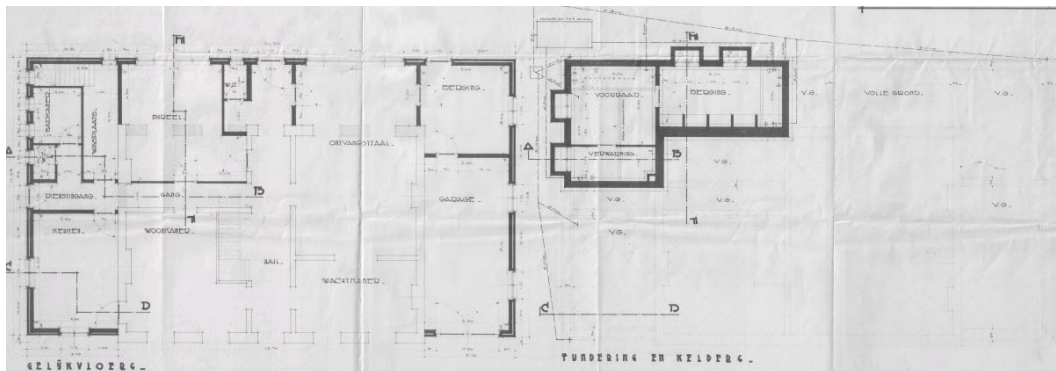
In het noorden van het plangebied (huidige perceel 79B) was in de jaren '60 de pastorie gelegen.

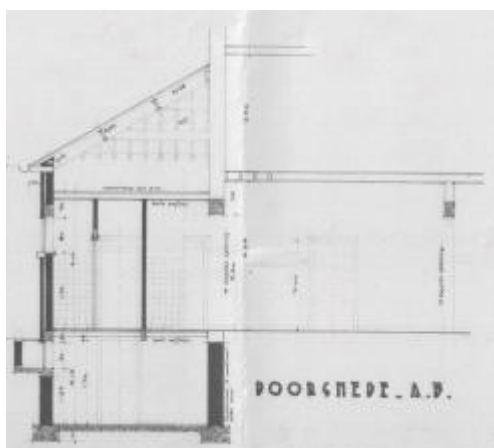
Afb. 6. Overzicht van de verbouwing van de pastorie.

Deze werd verbouwd in 1963. Het gebouw veranderde van een L-vormige constructie naar een rechthoekig gebouw (zie Afb. 6). Het nieuwe gebouw is gelegen op de contouren van de eerdere pastorie. De nieuwe pastorie heeft een oppervlakte van circa 232m². Een zone van circa 30m² is onderkelderd tot 256cm –mv (kelder en fundering). De funderingen tussen de gelijkvloers en de kelder en van de kelder zelf waren telkens ca. 40cm dik, tot op de vaste zandgrond. De zolen van de fundering en de fundering zelf worden

gemaakt uit stampbeton. De overige zone werd gebouwd in volle grond en had daarbij een verstoring van circa 90cm –mv. De verstoringen van het vorige gebouw zijn niet gekend. Er kan ingeschat worden dat deze ook minimaal een verstoring van 80cm –mv voor de funderingen had gekend.

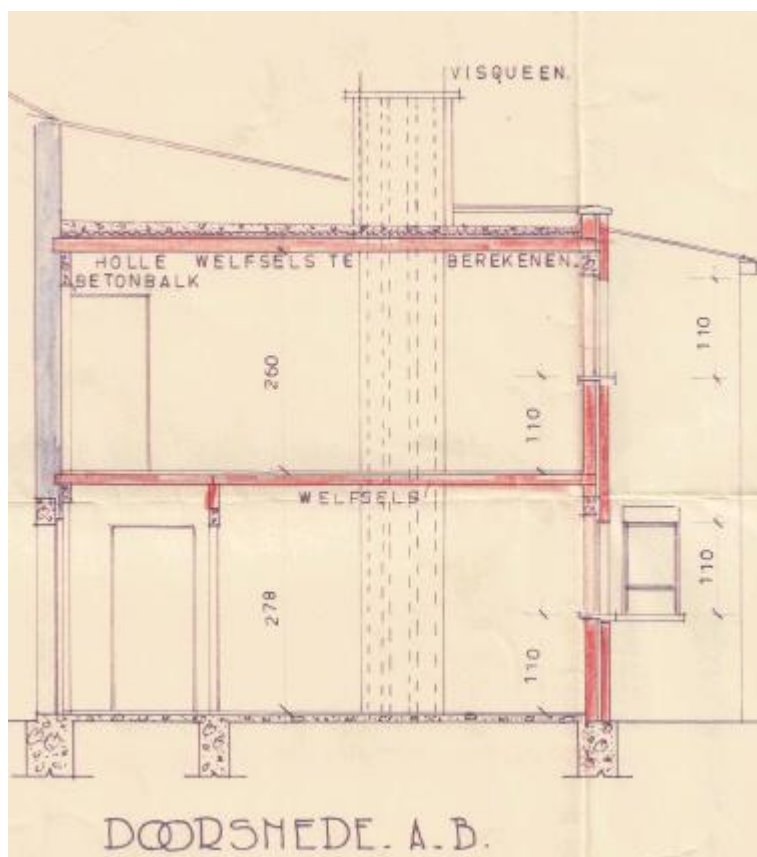

Afb. 7. Grondplan van de gebouwen.

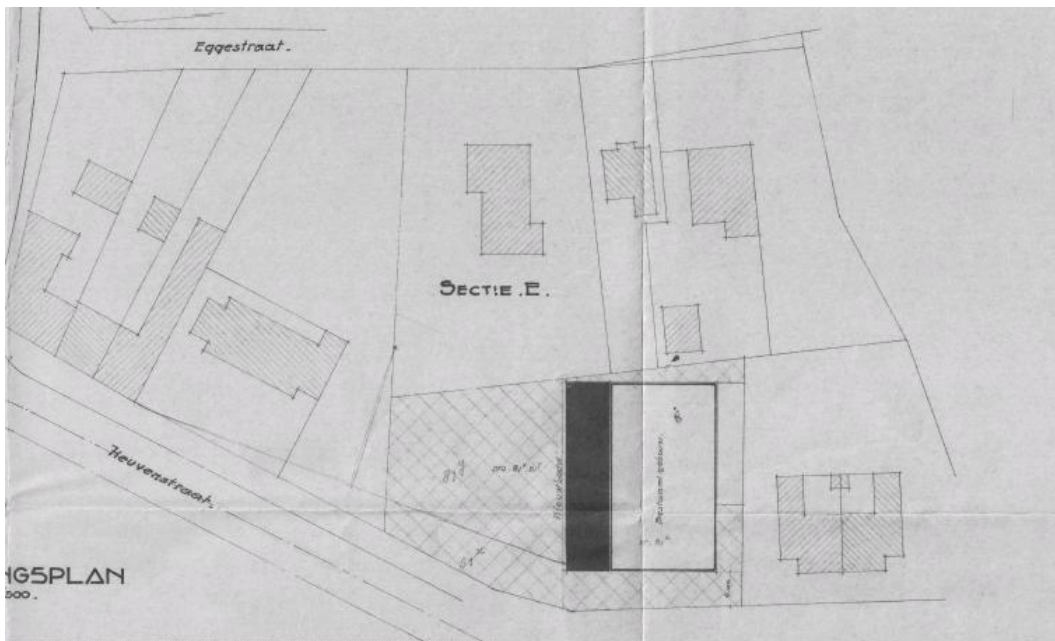
Afb. 8. Doorsnede van het gebouw.

In 1966 zal een muziekzaal aangebouwd worden bij bovenstaande parochiezaal (huidige perceel 81A2). De eerste muziekzaal werd gebouwd in 1961 maar stortte neer. Dit nieuwe gebouw zal een oppervlakte van 197,50m² bevatten en een diepteverstoring van 80cm –mv veroorzaken. Op de plannen uit 1959 staat een kruipkelder van 1,50m afgebeeld op de doorsnede, de fundering van de kelder is ca. 30cm dik, de fundering tussen de kelder en het gelijkvloers is ca. 25cm dik. Op de plannen van het huidig muzieklokaal (met vergaderlokaal en berging) wordt geen kelder afgebeeld. Er wordt wel gesproken van nieuwe funderingen voor het voorste deel van het gebouw en de bestaande funderingen worden gecontroleerd en indien nodig versterkt. Over de dikte van de funderingen wordt niets vermeld.

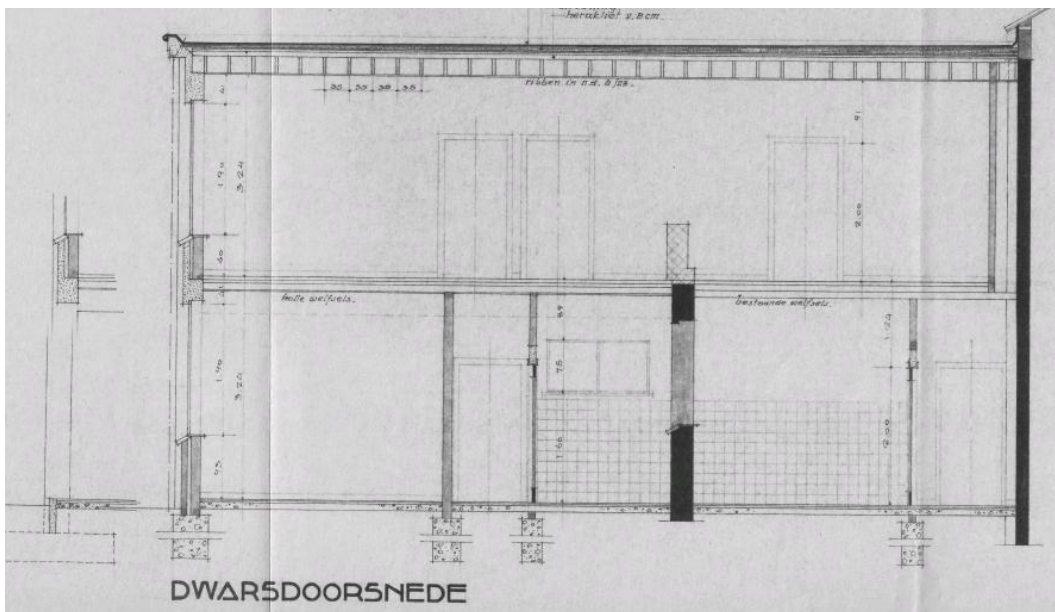
Afb. 9. Doorsnede nieuwe muziekzaal.

In 1966 werd de parochiezaal uitgebreid (huidig perceel 81A2).

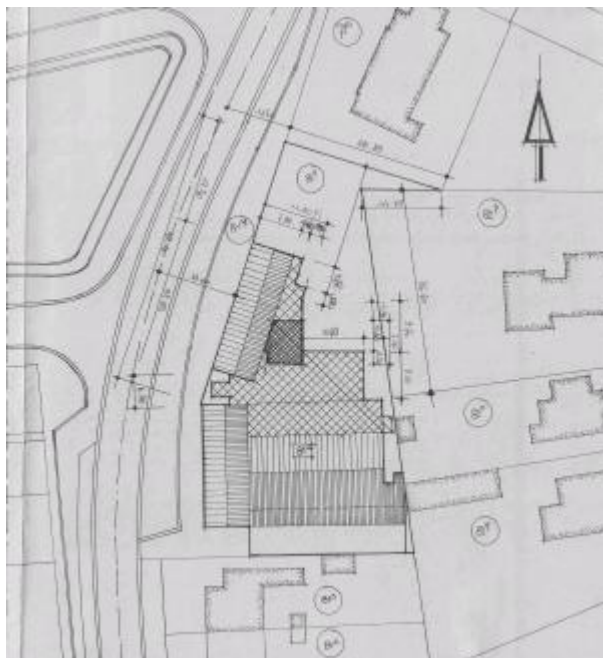
Afb. 10. Overzicht van de uitbreiding.

De uitbreiding had een oppervlakte van 223m² en een diepteverstoring van 80cm -mv.

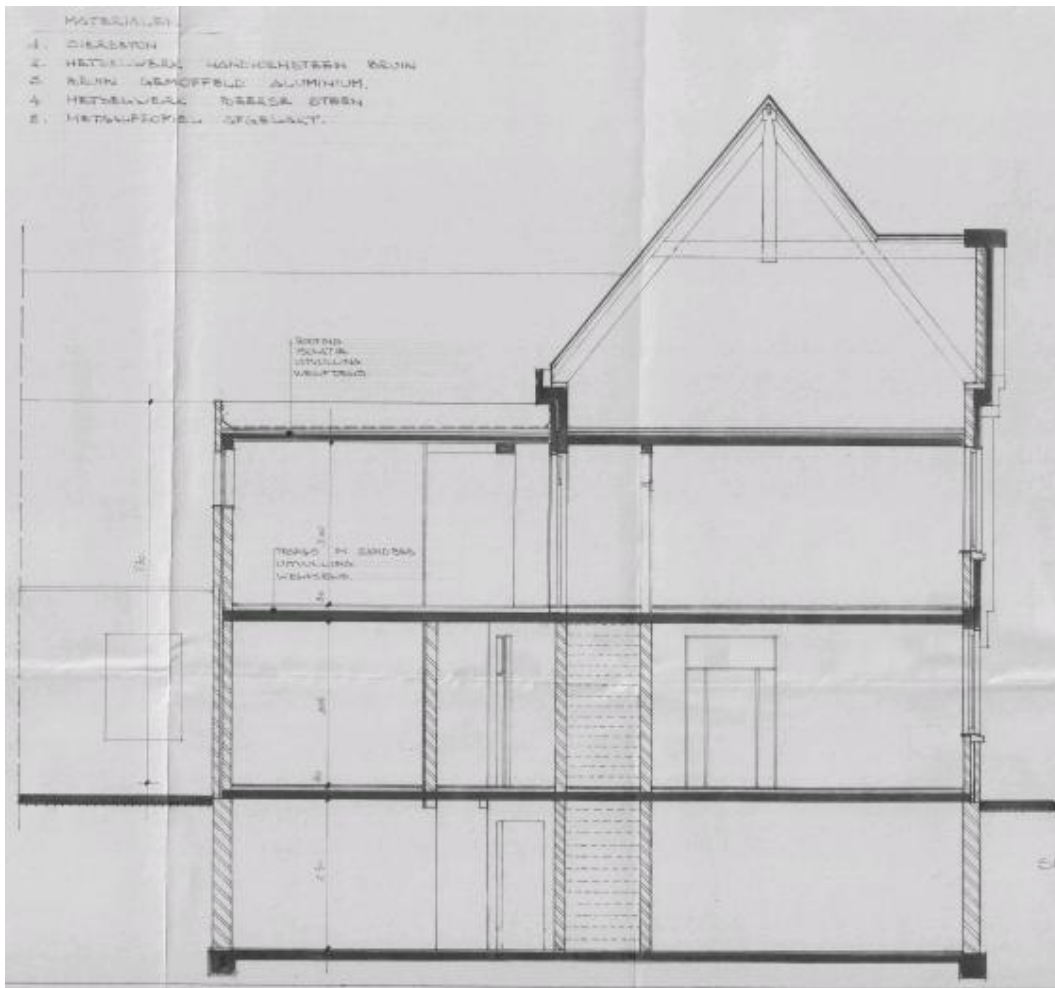
Afb. 11. Doorsnede van de uitbreiding.

In 1978 werd een vergunning bekomen voor het bouwen van een sociaal centrum. De plannen hiervan zijn echter niet beschikbaar. In 1988 werd dit sociaal centrum uitgebreid. Het gebouw was een complex dat bestond uit een polyvalente zaal, een cafetaria, een vestiaire, een ruimte waar de ziekenkas gevestigd was, vier bergplaatsen, een stookruimte, een toog, twee keukens, een ACV-lokaal en een dagruimte voor de uitbater van de cafetaria. Bij de uitbreiding van het sociaal centrum kreeg het achterste deel van het gebouw een extra verdieping.

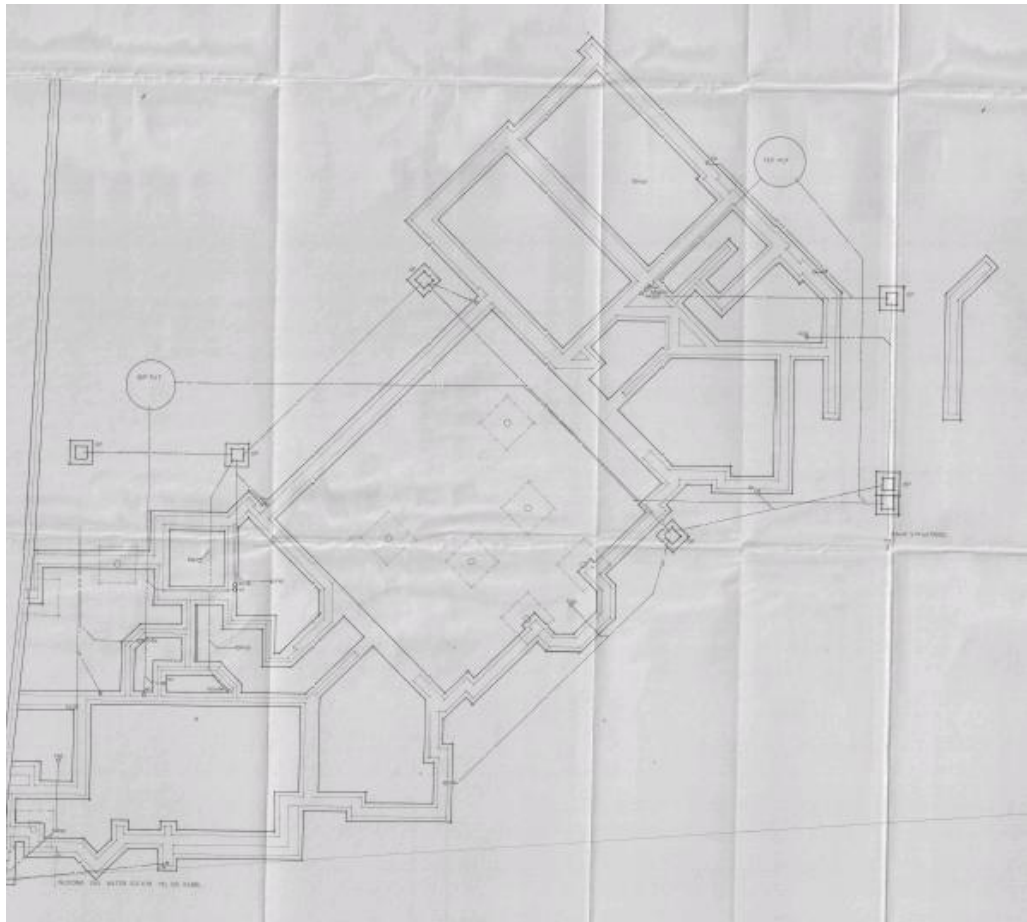
Afb. 12. Overzicht van de uitbreiding.

Op basis van deze plannen kan vastgesteld worden dat het sociaal centrum gebouwd werd op het huidige perceel 81z en aansloot aan de uitbreiding van de parochiezaal. Dit sociaal centrum had een oppervlakte van circa 400m². Er zal een diepteverstoring van 310cm –mv plaatsgevonden hebben door de aanwezigheid van een kelder. De kelder werd aan de straatkant ook voorzien van een keldergat, dat ca. 60cm diep was.

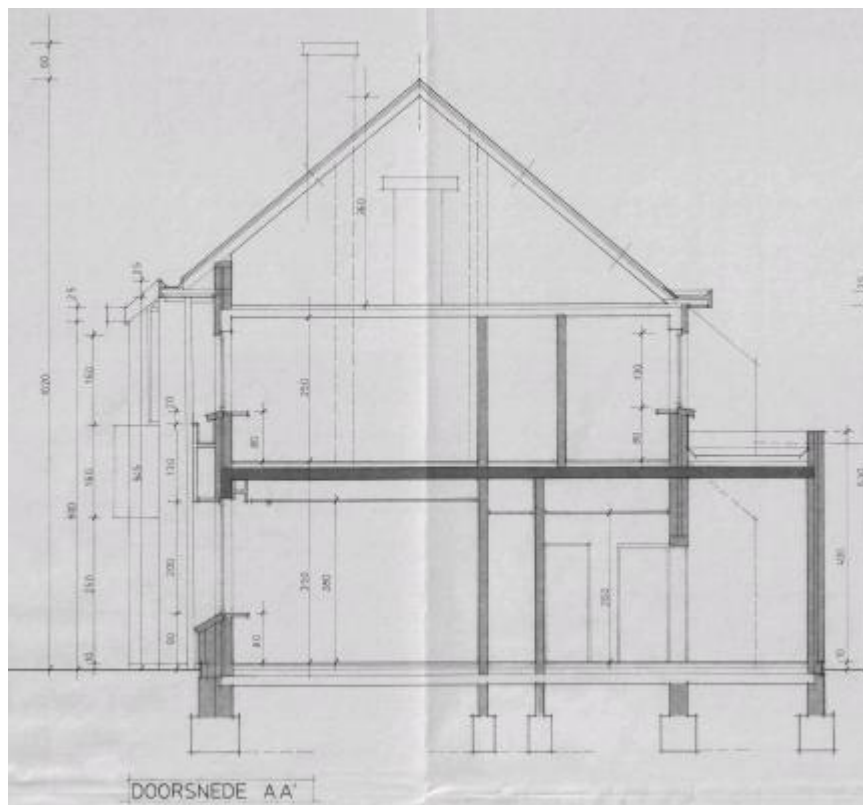

Afb. 13. Doorsnede van het sociaal centrum.

In 1989 werd een bankkantoor met woongelegenheden gebouwd (huidig perceel 79B). Deze woning heeft een oppervlakte van circa 325m². De woning is niet onderkelderd maar heeft een diepteverstoring van 100cm – mv.

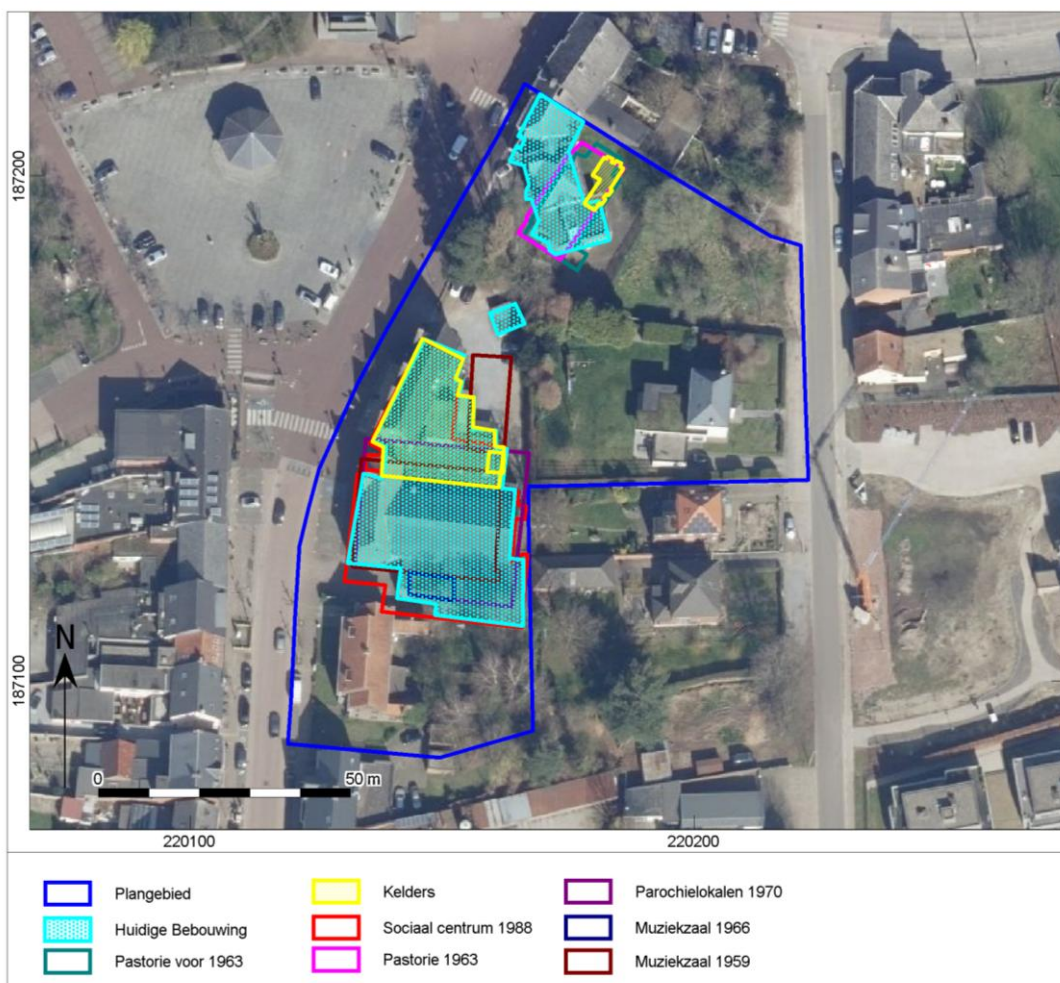
Afb. 14. *Fundering van het nieuwe bankkantoor.*

Afb. 15. *Doorsnede van het nieuwe bankkantoor.*

De volgende jaren werden nog verschillende vergunningen aangevraagd. Deze hadden echter een beperkte omvang en diepteverstoring of werden niet vergund. Omwille van deze reden worden deze niet verder besproken.

Over de bouw van de woonhuizen in het zuiden van het projectgebied (percelen 81s en 81b²) is geen informatie voorhanden. De huidige informatie laat niet weten of deze gebouwen al dan niet voorzien zijn van kelders. Aan de hand van de topografische kaarten en luchtfoto's kon afgeleid worden dat deze woonhuizen gebouwd zijn tussen 1939 en 1971.

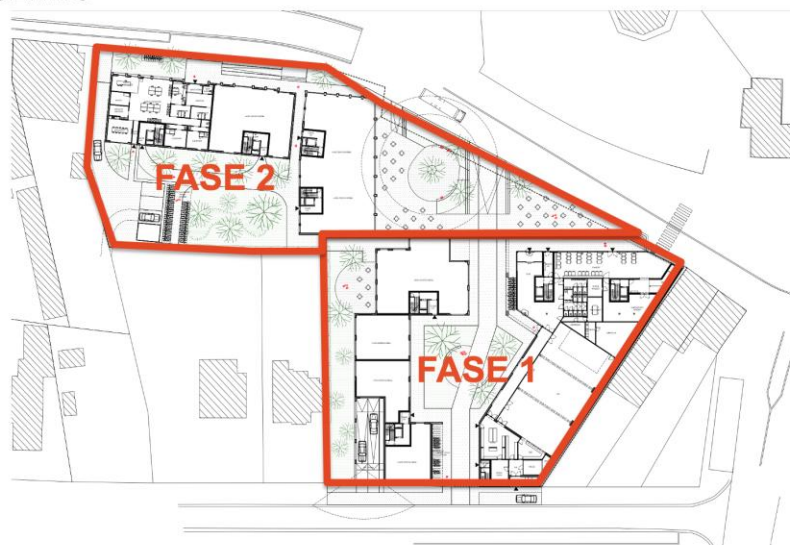
Afb. 16. Overzicht van de gebouwen en kelders binnen het plangebied.

1.1.4 Onderzoekskader

Geplande werken en bodemingrepen

Er wordt een nieuwbouw met ondergrondse parkeergarage en bijhorende omgevingsaanleg gerealiseerd. De geplande werkzaamheden zullen gefaseerd uitgevoerd worden.

FASERING

Afb. 17. Overzicht van de fasering.

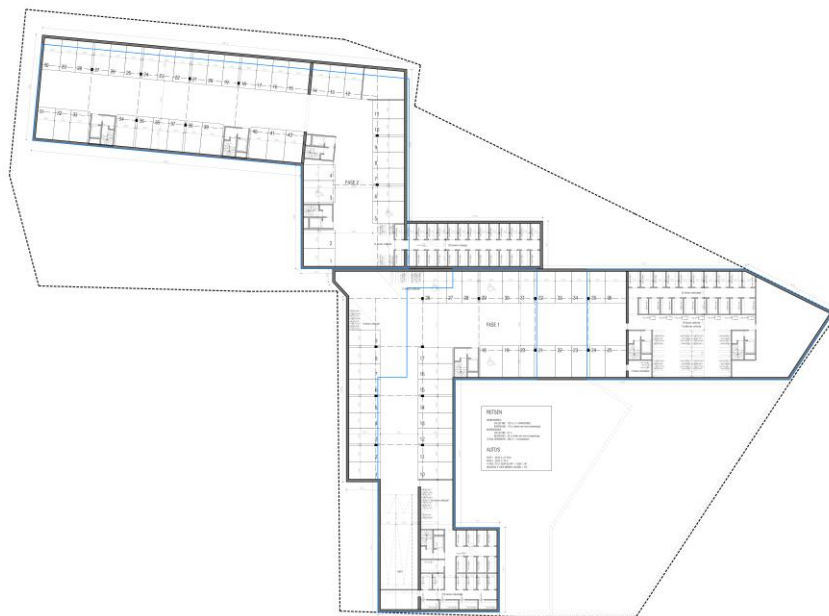
Hiervoor zullen alle gebouwen, inclusief onderkeldering, en bijhorende bestrating gesloopt worden. De sloop zal gebeuren aan de hand van een kraan.

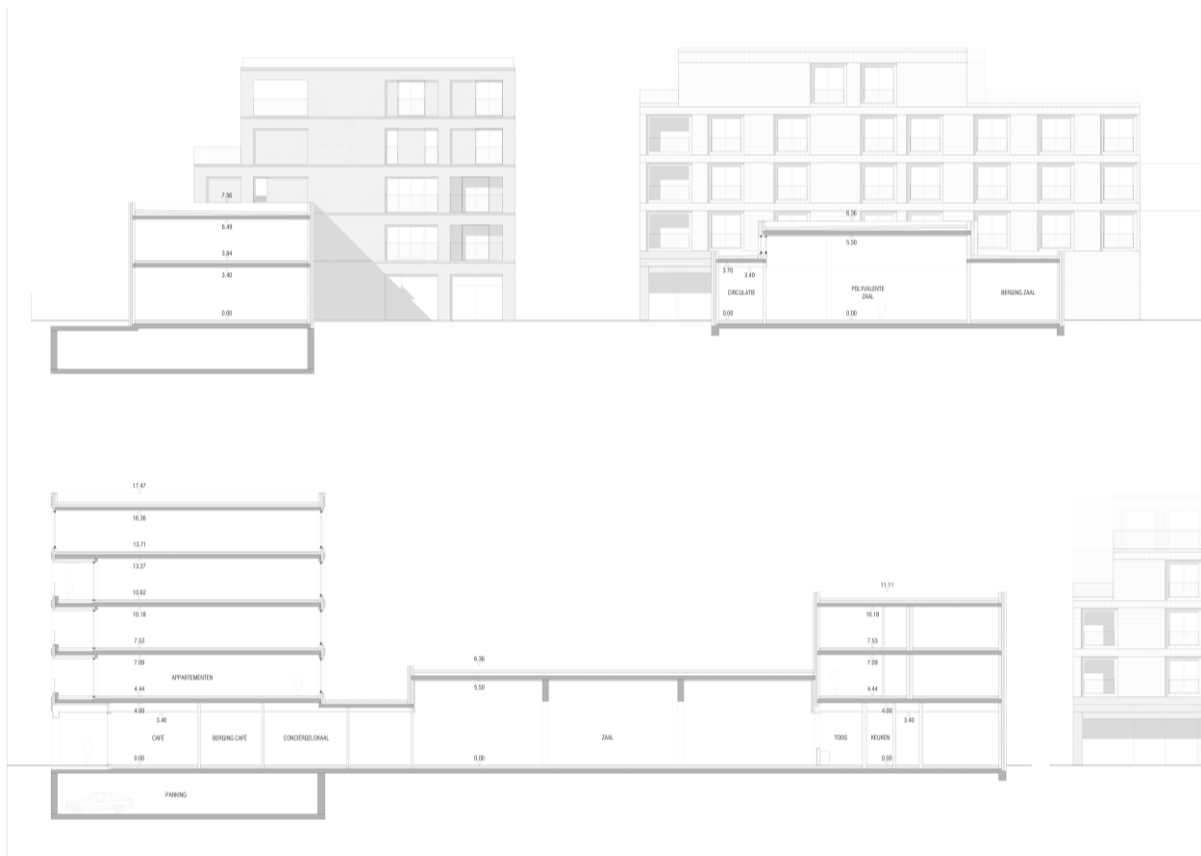
Afb. 18. Overzicht van de nieuwe situatie.

Ondergrondse parkeergarage

De nieuwbouw bestaat uit een ondergrondse parkeergarage en bijhorende nieuwbouw. De parkeergarage heeft een oppervlakte van circa 5815m² en een diepteverstoring van 315cm -mv. De acht liftkokers zullen plaatselijk dieper verstoren tot 455cm -mv. De parkeergarage zal plaats bieden voor 78 auto's en 125 plaatsen voor fietsen en 7 voor bakfietsen. De inrit van de garage zal zich in het oosten van het plangebied bevinden.

Afb. 19. Grondplan van de ondergrondse garage.

Afb. 20. Doorsnede van de nieuwbouw.

Bovengrondse gebouwen

Het grootste gedeelte van de bovengrondse structuren zal zich binnen de contouren van de ondergrondse parkeergarage bevinden. Enkel in het noordoosten van het plangebied zal een zone extra gecreëerd worden. Deze zone heeft een oppervlakte van circa 790m² en een diepteverstoring van 80cm –mv. De nieuwbouw bestaat uit plaatsen voor verschillende handelszaken, diensten of horeca. De verdiepingen hierboven zullen bestaan uit verschillende appartementen.

Afb. 21. Overzicht van de gelijkvloers.

Omgevingswerkzaamheden

Het overige gedeelte zal verstoord worden tot 50cm –mv. Deze zone zal bestraat worden of ingericht worden als groenzone. Enkel in het zuiden is er nog een oppervlakte van 145m² die verstoord zal worden tot 80cm –mv. Hier zal een nieuwe groenzone aangelegd worden. De riolering zal een verstoring van 200cm –mv veroorzaken. Deze zal gelegen zijn nabij de nieuwbouw.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Criteria uit Onroerendergoeddecreet

Decreet betreffende het onroerend erfgoed (citeerschrift: "het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013")

Artikel 5.4.1. (01/04/2019 -)

Voorafgaand aan het aanvragen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen moet een archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 en artikel 5.4.12 opgesteld en gemeld worden in volgende situaties:

1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;

2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;

3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor de toepassing van dit artikel op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen wordt van die verplichting vrijgesteld:

1° indien de aanvraag volledig betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;

2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden binnen een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, waarbij de oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 100 m² beslaat;

3° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden buiten een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, waarbij de oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 1000 m² beslaat, wanneer de lijninfrastructuur waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd meer dan 1000 meter bedraagt;

4° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites;

5° indien de handelingen louter betrekking hebben op verbouwingswerken of vernieuwbouw, zonder bijkomende vergunningsplichtige ingreep in de bodem;

6° indien de handelingen louter betrekking hebben op de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, overeenkomstig artikel 81 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning en alle vergunningsplichtige ingrepen in de bodem al zijn uitgevoerd;

7° indien de stedenbouwkundige aanvraag kadert in verbeterd bodembeheer en uitsluitend betrekking heeft op een reliëfwijziging in agrarisch gebied, niet gelegen in een archeologische zone zoals opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones of een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, als gevolg van een afgraving van teelaarde tot 40 centimeter en de latere toevoeging met dezelfde teelaarde.

8° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden;

9° indien de aanvraag geheel betrekking heeft op percelen binnen het grondgebied van een erkende onroerendergoedgemeente waarvoor de gemeenteraad in een gemeentelijk reglement een vrijstelling heeft voorzien en de aanvraag geen betrekking heeft op beschermde goederen of op percelen die geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones. De vrijstellingen in het gemeentelijk reglement zijn gebaseerd op onderzoek naar de archeologische situatie in de betrokken gemeente door een erkende archeoloog in dienst van de erkende onroerendergoedgemeente en hebben betrekking op percelen met een oppervlakte van 5000 m² of minder.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen kan een archeologienota waarvan al akte is genomen indien als de aanvraag betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de vergunningsplichtige werkzaamheden die in de archeologienota waarvan akte is genomen zijn omschreven. Als er in de archeologienota een archeologische opgraving werd opgelegd, moet deze zijn uitgevoerd en moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd. In het geval dat er gebruik is gemaakt van onderafdeling 7 van deze afdeling, moet de nota waarvan akte is genomen zijn uitgevoerd. Als er in de nota een archeologische opgraving wordt opgelegd, moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd.

Op het Gewestplan is het plangebied geheel bestemd als bebouwde zone. Voor het plangebied is geen Provinciaal Ruimtelijk Uitvoerings Plan (RUP) van kracht.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De verplichting tot de opmaak van een archeologienota wordt gekoppeld aan criteria. Voor onderhavige omgevingsvergunning geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota, daar:

- *de geplande ingrepen in totaal een oppervlakte van circa 7596 m² beslaan, binnen een totaal perceelsoppervlak van circa 7596 m²;*
- *het plangebied geheel buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site/archeologische zone, een zone opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones/gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt¹;*
- *de vrijstellingscriteria 1° t/m 9° niet van toepassing zijn.*

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 4.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.²

1.1.5 Onderzoeksopdracht

Doelstelling en vraagstelling

Bureauonderzoek algemeen

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

¹ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 15-12-2020.

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2019.

1.1.6 Werkwijze en strategie

Bureauonderzoek algemeen

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:

- *Tertiairgeologische kaart*
- *Quartaairgeologische kaart 1:50.000*
- *Geomorfologische kaart*
- *Bodemkaart 1:50.000*
- *Bodemgebruikskaart*
- *Bodembedekkingskaart*
- *Erosiekaart*
- *Hoogteverloopkaarten*
- *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen*
- *Profielbeschrijvingen opgesteld bij opmaak van de bodemkaart*

Archeologische gegevens:

- *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)*

Historische gegevens:

- *Kadasterplan*
- *Fricx kaarten uit 1712*
- *Villaret kaarten 1745-1748*
- *Ferraris kaarten uit 1771-1778*
- *Atlas der buurtwegen 1840-1850*
- *Vandermaelen kaart 1846-1854*
- *Popp kaarten 1842-1879*
- *Belgische Topografische Kaart 1:20.000*
- *Luchtfoto's*
- *Orthofoto's*
- *Archeologische luchtfoto's*

Externe partijen:

- *Vlaamse Landmaatschappij*
- *Input Onroerend Erfgoed*
- *Regio-experts*
- *Literatuur*
- *Gemeente*
- *Amateurarcheologen en heemkundekringen*
- *Nutsmaatschappijen*
- *Iconografische bronnen*
- *Toponymie*
- *Huidige gebruikers*

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

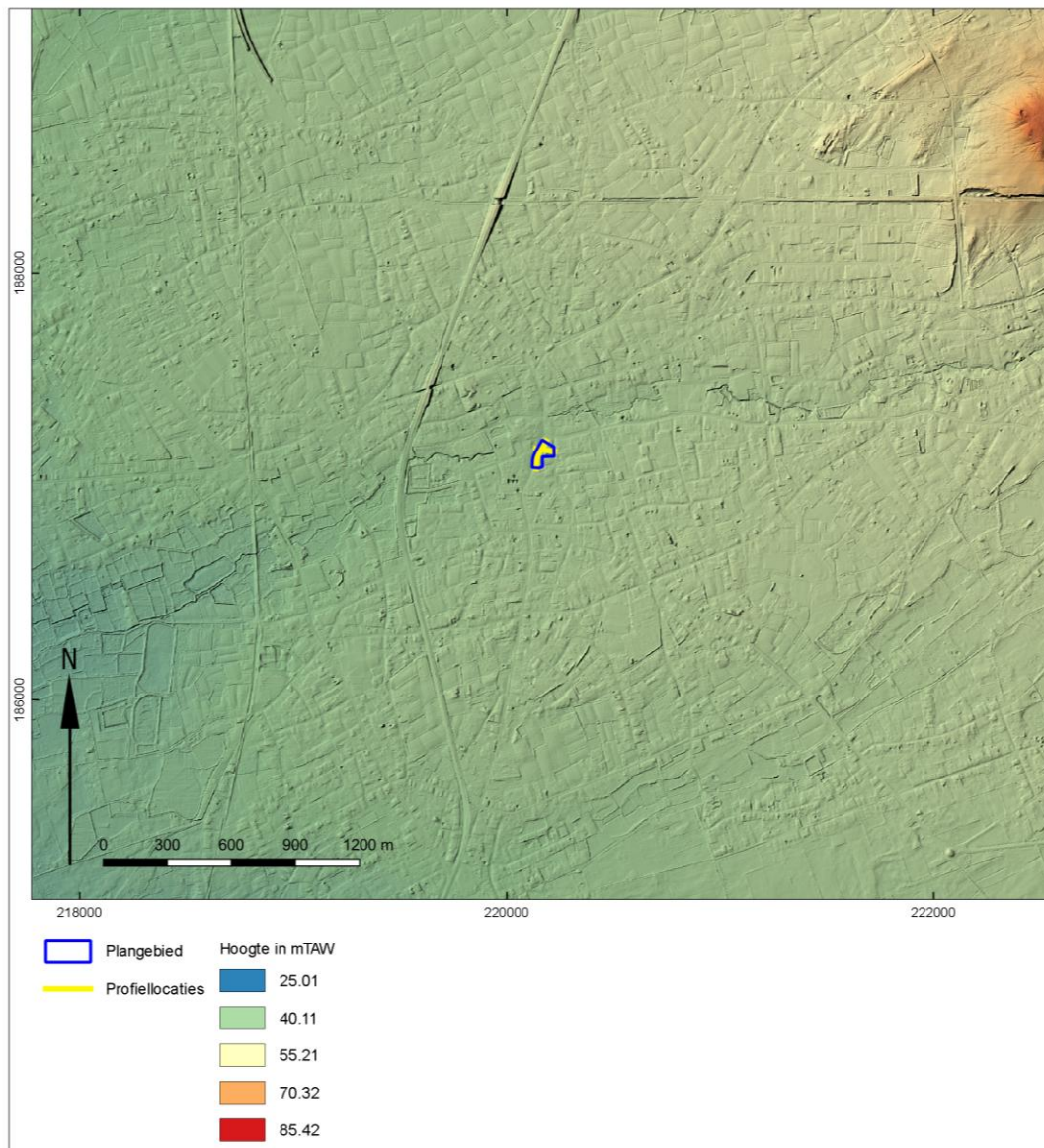
bron	informatie
Tertiairgeologische kaart 1:50.000	Formatie van Bolderberg – Lid van Genk
Quartaairgeologische profielkaart 1:200.000	Profieltype 1: - Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijk en het centrale gedeelte van Vlaanderen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) Profieltype 3a: - Fluviatile afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) (FH) - Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijk en het centrale gedeelte van Vlaanderen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) is mogelijk afwezig. - Fluviatile afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw) ontbreekt mogelijk.
Geomorfologie	Zuiderkempem
Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest	OB Bebouwde zone
Boringen DOV-databank	Boringen zijn verder verwijderd van het plangebied en bieden weinig extra informatie.
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 meter	43 tot 44mTAW
Erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten (DOV)	Zeer weinig erosiegevoelig

Tabel 2. aardkundige en landschappelijke gegevens over het plangebied.

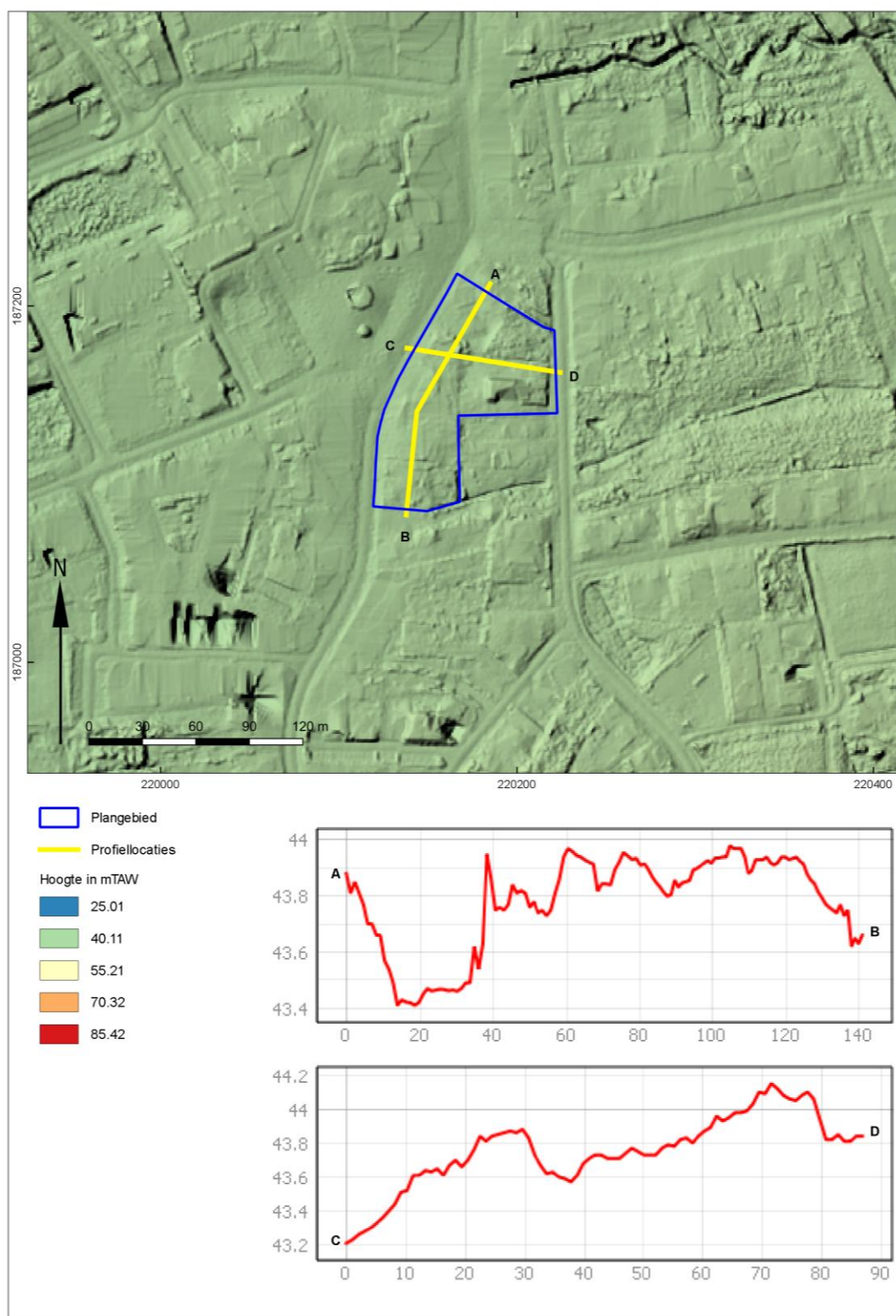
Aardkundige en hydrografische situering

Het plangebied is gelegen in de vallei van de Roosterbeek. In Zonhoven kunnen drie valleien gesitueerd worden namelijk de vallei van de Laambeek, die van de Zonderikbeek en die van de Slangbeek. De Zonderikbeek is onder de Zonhovenaren bekend als de Roosterbeek. De drie beken monden uit in de Demer en zijn deel van het stroomgebied van de Schelde. Verder in het noordoosten is het Kempisch plateau te situeren.

Het plangebied kent een eerder vlak verloop. De hoogteverschillen zijn eerder beperkt (circa 20cm) met uitzondering van de noordelijke zone van het plangebied. Hier is duidelijk merkbaar dat deze zone 50cm lager gelegen is dan de overige zone van het plangebied. Het vlak verloop is het gevolg van het bouwrijp maken van de percelen.

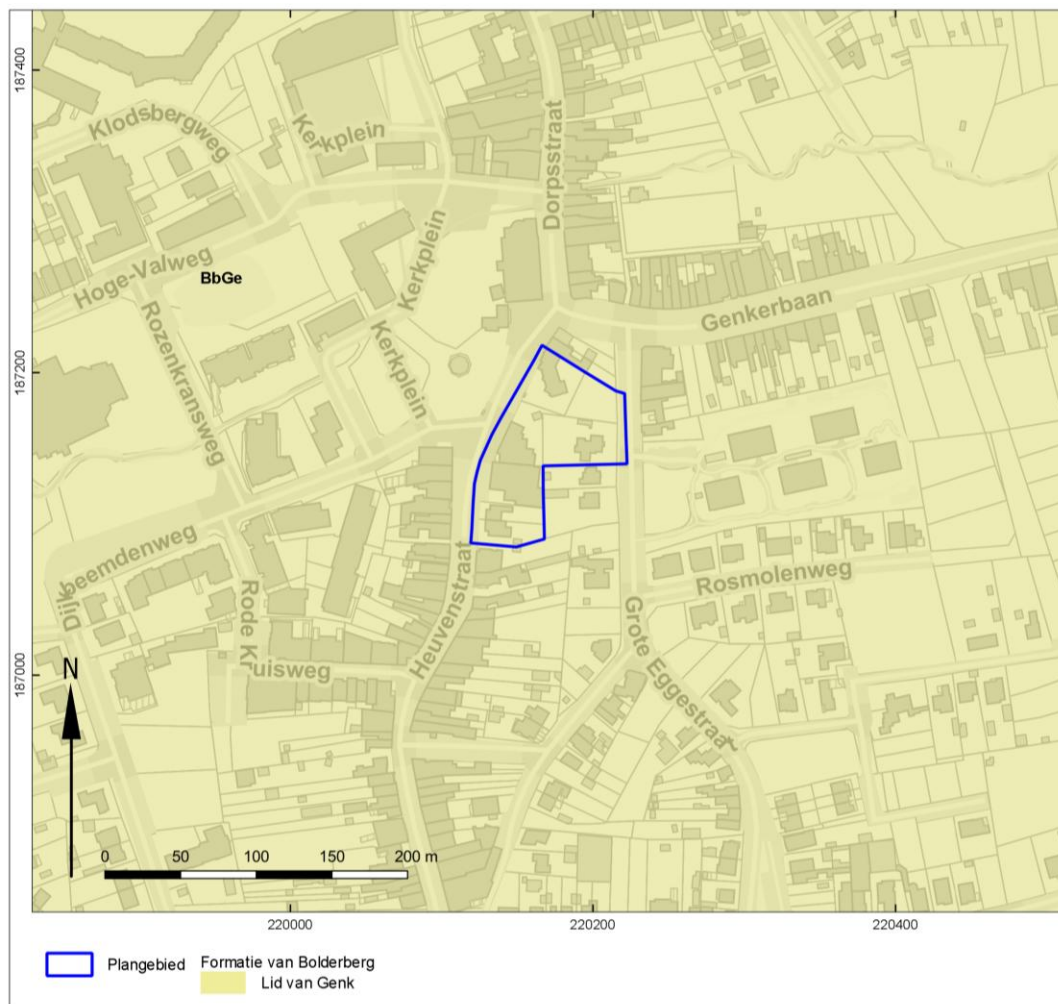
Afb. 22. Het plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

Afb. 23. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

Fysisch-geografische gegevens

Binnen het plangebied kan de Formatie van Bolderberg gekarteerd worden. Deze bestaat uit een continentaal lid, de Zanden van Genk en een marien lid, de Zanden van Houthalen. De formatie heeft een maximale dikte van 70m. Binnen het plangebied kan het continentaal lid, het lid van Genk, teruggevonden worden. Dit lid kan onderverdeeld worden in vier zandpakketten die telkens van elkaar gescheiden worden door een karakteristieke grindlaag. Op basis van een virtuele boring³ binnen het plangebied kan deze tertiaire afzetting teruggevonden op circa 2,60m –mv en heeft een dikte van circa 38m.⁴

Afb. 24. Het plangebied op de Tertiair geologische kaart 1:50.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

³ <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner#ModulePage>

⁴ De Geyter, G. 1999.

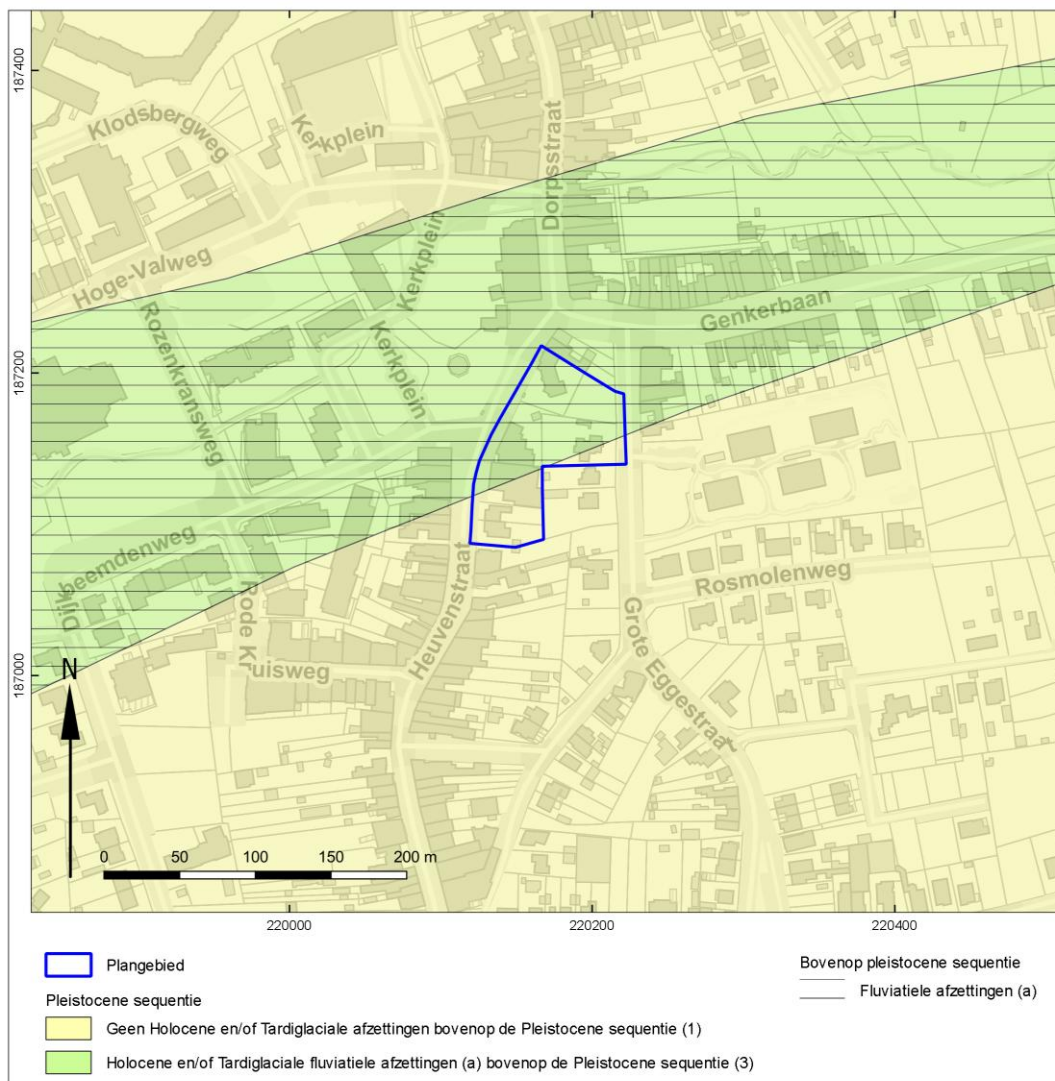
Op de bovenstaande tertiaire afzettingen werden Quartaire formaties afgezet. Deze afzettingen verschillen voor het noordelijke en zuidelijke gedeelte van het plangebied.

In het noordelijke gedeelte wordt beekalluvium verwacht op het omliggend substraat. Het beekalluvium is terug te vinden in ondiepe smalle valleien met een permanente waterloop. Dit alluvium is sterk afhankelijk van het substraat waarin de beekjes eroderen.

In het zuidelijke gedeelte werden de eolische afzettingen afgezet op de tertiaire afzettingen en hebben een gemiddelde dikte van 2 tot 4m. Gedurende de Weichsel ijstijd werd dit materiaal door de noord-noordoosten winden die van over de ijskap kwamen, uit het morenepuin geblazen en tot in onze streken getransporteerd.

Binnen het plangebied kunnen de eolische afzettingen behorende tot de formatie van Wildert teruggevonden worden. Deze worden gekenmerkt als een complex van zwak lemige allochtone H-zanden. Ze kunnen gedefinieerd worden als fijne zwak lemige zanden, kenmerkend door hun parallelle gelaagdheid, die wel gedifferentieerd voorkomt.⁵

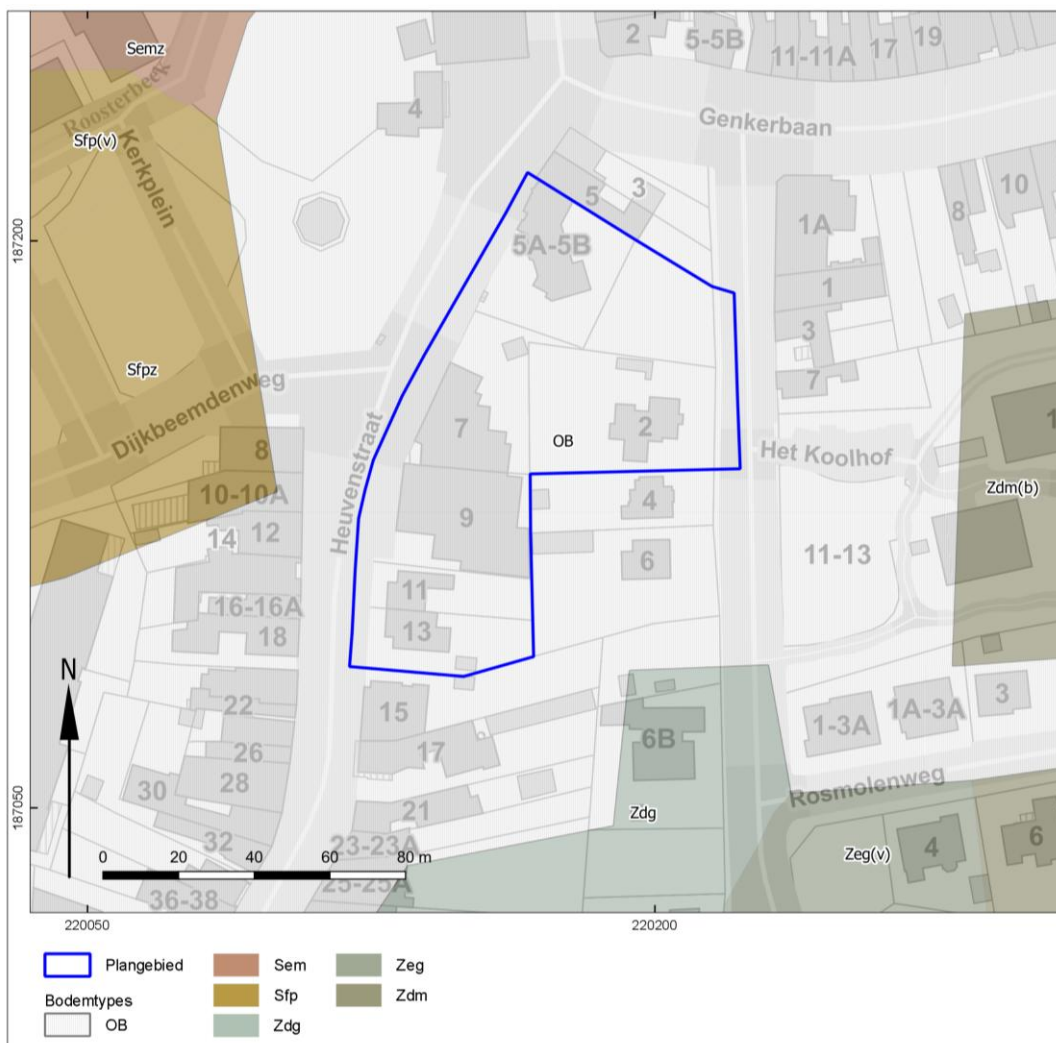
⁵ Frederickx, E. & S. Gouwy, 1996.

Afb. 25. Het plangebied op de Quartair geologische kaart 1:200.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als bodemtype OB. Dit is een bodem die door antropogene ingrijpen gewijzigd of vernietigd werd. De oorspronkelijke bodem kan naar alle waarschijnlijkheid niet meer teruggevonden worden.

In de omgeving van het projectgebied komen de volgende bodemtypes ook voor: Sem (natte lemig zandgronden met diepe antropogene humus A horizont), Sfp (zeer natte gronden op lemig zand zonder profielontwikkeling), Zdg (matig natte zandgronden met duidelijk humus en/of ijzer B horizont), Zdm (matig natte zandgronden met diepe antropogene humus A horizont) en Zeg (natte zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont). Op basis van deze bodemtypes kan gesteld worden dat binnen het plangebied mogelijk ook een zandgrond of een lemige zandgrond teruggevonden kan worden.

Afb. 26. Het plangebied op de Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest. (Bron: Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving/ Databank Ondergrond Vlaanderen)

1.2.2 Historische beschrijving

Historische situatie

Het plangebied bevindt zich op ruime afstand van de kern van Zonhoven. De gemeente ligt op de flank van het Limburg Hoogplateau. Het terrein helt af naar de Demervallei. Langs de helling lopen 3 beekvalleien die uitmonden in de Demer. De oudst bekende vermelding als Sonuwe dateert uit 1280. Son is de oude benaming voor de Roosterbeek die door het centrum loopt. Etymologisch gezien zou Sonuwe 'laagliggend land langs de Son' kunnen betekenen.

Vanaf de 11de eeuw maakte Zonhoven deel uit van het graafschap Loon en behoorde met enkele andere dorpen tot het grafelijk jachtterrein Land van Vogelsanck. In een 14de eeuwse akte is sprake van een schenking van heidegronden door Lodewijk IV van Loon. In de bepalingen staat als begrenzing: 'tot waar men gewoon was te weiden met de beesten'. Het gaat dus om heidevelden die gezamenlijk gebruikt werden om vee te hoeden. De naam Zonhoven komt rond het midden van de 16de eeuw op. De naam zou ontleend kunnen zijn aan de hof of hoeve van een familie Zon. Het Land van Vogelsanck werd omstreeks 1600 een vrije baronie, een situatie die tot aan de Franse tijd heeft bestaan.

In de 18de eeuw beleefde Zonhoven een economische bloei door enerzijds weefindustrie en anderzijds landbouw. Vooral in het oosten van de gemeente werd vlas en hennep verbouwd. Tijdens de Franse Revolutie namen Franse troepen bezit van de streek. De bewoners zochten hun toevlucht in (boeren-) schansen verspreid over het grondgebied.⁶

Bouwhistorische schets

Ten noorden van het plangebied is een beschermd monument gelegen namelijk de Parochiekerk Sint-Quintinus. Dit is een Classicistische kerk die voltooid werd in 1788. De vroege kerk kan gedateerd worden in de eerste helft van de 15de eeuw. Het gebouw bevat een lage, vroeggotische toren. De oriëntatie van de oorspronkelijke kerk werd niet aangehouden voor het classicistisch gebouw. Hierdoor vormt de voorgevel samen met die van het gemeentehuis een pleinwand.⁷

Historische kaarten

Uit de laatste eeuwen zijn voor grote delen van Vlaanderen kaartverzamelingen beschikbaar die in meer of mindere mate van detail een beeld geven van de historische ontwikkelingen in en rond het plangebied. Veel van deze verzamelingen zijn digitaal ontsloten en vormen als zodanig een archief van het Vlaamse landschap uit een periode waarin dit het meest aan menselijke invloeden onderhevig raakt. De oudste van deze kaarten dateert uit het midden van de 18^e eeuw, de jongste betreffen satellietbeelden uit de laatste jaren. Aan de hand van deze kaarten zal de ontwikkeling van (de omgeving van) het plangebied in de Nieuwe en Nieuwste tijd geschetst worden.

18de eeuw

In de 18de eeuw tonen Ferraris kaarten (*Cartes de Ferraris*) (opgesteld tussen 1771 en 1778)⁸ dat het plangebied in het noorden bebouwing kent. Deze bebouwing bestaat uit een u-constructie, een L-constructie en een rechthoekig gebouw. Deze zijn allen gelegen binnen een bestrachte zone. Rondom de woningen kunnen enkele tuinzones gesitueerd worden. Verder verwijderd van deze gebouwen zijn de percelen in gebruik als akkerland omsloten door een bomenrij.

In het oosten en westen is het plangebied gelegen aan een wegenis. Dit zijn de voorlopers van de Grote Eggestraat en de Heuvenstraat. Er is veel bebouwing gelegen aan beide wegen. Deze wegen kunnen

⁶ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zonhoven>

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/19627>

⁸ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/2d7382ea-d25c-4fe5-9196-b7ebf2dbe352>, geraadpleegd op 10-12-2020.

gekaracteriseerd worden als de toegangswegen van Zonhoven. Ten noordwesten van het plangebied is de Kerk gelegen. Rondom de kerk is een grafveld gesitueerd.

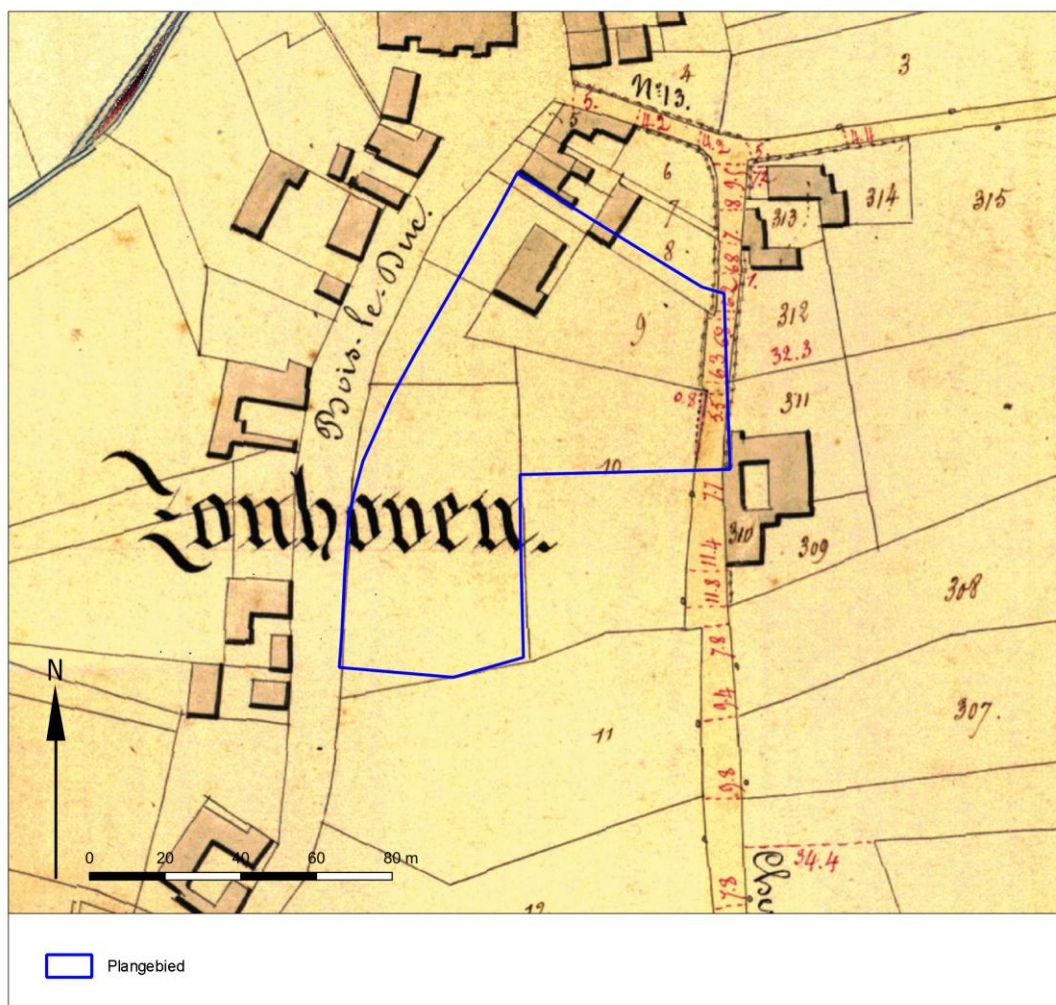

Afb. 27. Het plangebied op de Ferraris kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).

19e eeuw

In de 19de eeuw is er verandering op te merken aan de bebouwing binnen het plangebied. Deze bestaat enkel nog uit één groot L-vormig gebouw in het noorden van het plangebied. De Atlas der Buurtwegen rond 1840⁹ toont dat overige percelen onbebouwd zijn. De Vandermaelen kaarten 1846 en 1854¹⁰ geven verder aan dat de zuidelijke percelen naar alle waarschijnlijkheid in gebruik genomen werden als akkerland. Deze laatste kaart is onnauwkeurig en moet naar het zuiden geleg worden.

De omgeving is weinig veranderd ten opzichte van de vorige kaarten. Aan beide straten is bebouwing gelegen. Ook is de kerk nog steeds ten noorden van het plangebied te situeren.

Afb. 28. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Provincie Limburg).

⁹ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>, geraadpleegd op 10-12-2020.

¹⁰ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>, geraadpleegd op 10-12-2020.

Afb. 29. Het plangebied op de Vandermaelen kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).

De Topografische Kaarten van België (1:20.000)¹¹ uit 1873, 1904 en 1939 geven hetzelfde beeld. In het noorden van het plangebied blijft een rechthoekig gebouw gelegen. Het overige gedeelte is onbebouwd en naar alle waarschijnlijkheid in gebruik als akkerland. De percelen worden van elkaar afgescheiden.

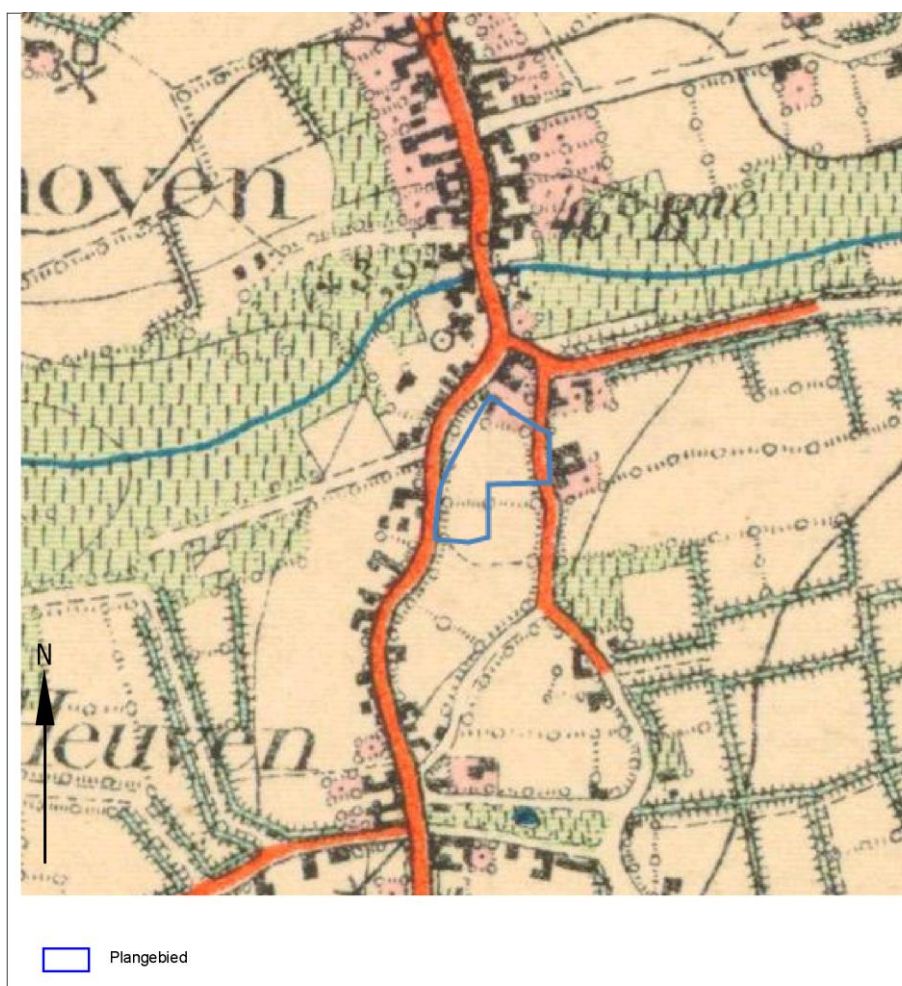
Deze kaarten geven aan dat het plangebied geen grote hoogteverschillen kent. In de omgeving is de bebouwing verder volledig geconcentreerd rondom de grote toegangswegen van Zonhoven. Verder ten noorden is de beek te zien. Hier vermindert de bebouwing plaatselijk.

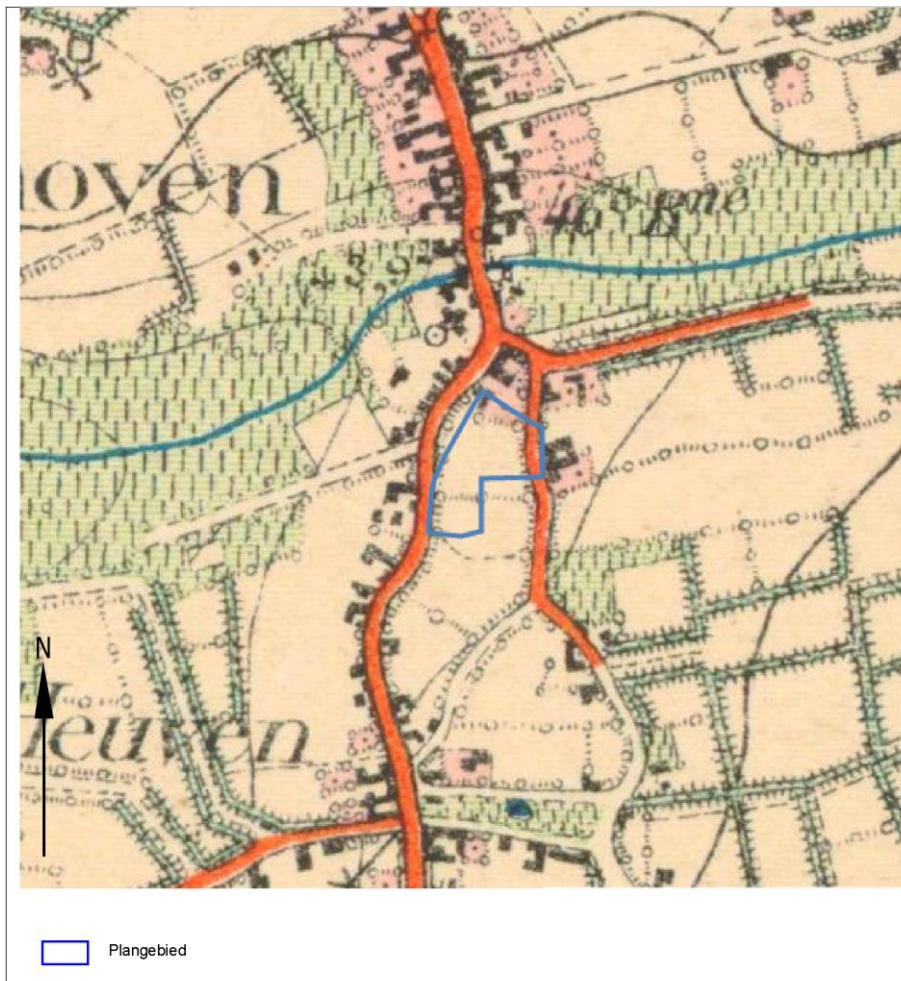
Afb. 30. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1873 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

¹¹ <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B07DF5417-81B0-4ADB-94D3-F5CC01AEFCBE%7D>, geraadpleegd op 10-12-2020.

20^e eeuw

Afb. 31. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1904 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

Afb. 32. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1939 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

Luchtfoto's 20ste en 21^e eeuw

De luchtfoto's van 1971 en 1986 geven hetzelfde beeld. Het plangebied kent verschillende bebouwde percelen. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit alleenstaande woningen. Tussen de gebouwen zijn de zones in gebruik door bestrating, groenzone of beboste zone. In het uiterste westen en oosten is het plangebied in gebruik als wegnis. Verder is duidelijk te zien dat de zones tussen de toegangswegen bebouwd werden en dat buiten deze zones eveneens nieuwe wegnis aangelegd werd.

Afb. 33. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1971 - zwart-wit: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

Afb. 34. Het plangebied op een luchtfoto uit 1986 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

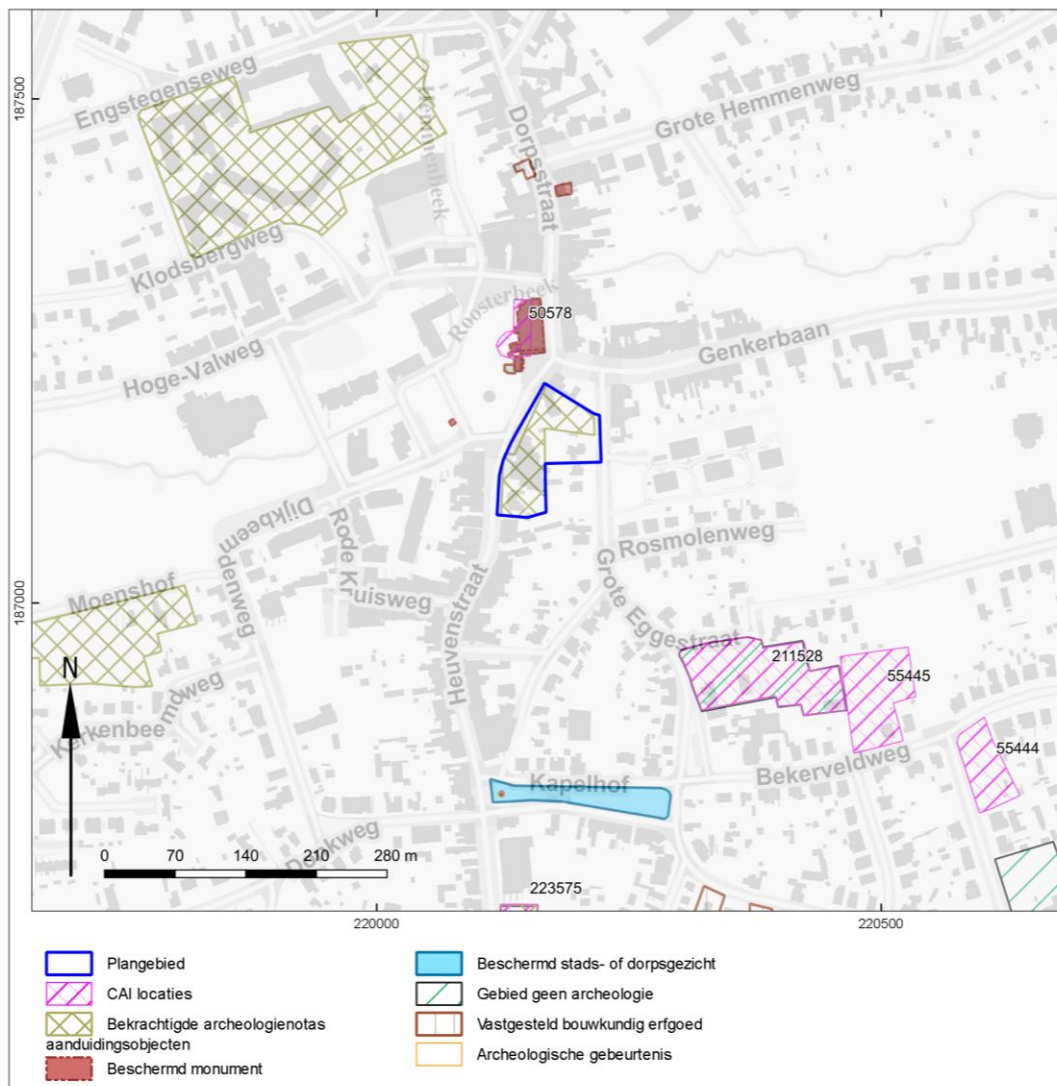
De luchtfoto van 2014 toont de huidige situatie en een kleine verandering in de bebouwing binnen het plangebied. Het meest noordelijke gebouw is veranderd van een rechthoekig gebouw naar een diagonaal gelegen gebouw. Het aanpalende perceel in het oosten is verder ook onbebouwd en bestraat en wordt gebruikt als groenzone of tuinzone. Het overige gedeelte van het plangebied is gelijk aan bovenstaande luchtfoto's.

Afb. 35. Het plangebied op een luchtfoto uit 2014 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2013-2015 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

1.2.3 Archeologisch kader

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (Afb. 36):

Afb. 36. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	afstand t.o.v. plangebied	datering	omschrijving
50578	Circa 40m	Vroege Middeleeuwen	Sint-Quintinuskerk
55444	Circa 450m	Middeleeuwen	Aardewerk
55445	Circa 330m	Steentijd	Lithisch materiaal
		Middeleeuwen	Bouwmateriaal
211528	Circa 190m	19 ^{de} eeuw	Aardewerk
		Late Middeleeuwen	Metaal - Zinklegering ruiterapplique van amazone greppels en grachten
223575	Circa 390m	Onbepaald	Geen sporen of vondsten

Tabel 3. Overzicht van meldingen uit de CAI.

CAI meldingen

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. Deze dateren vanaf de Steentijd tot de Late Middeleeuwen. De meldingen zijn teruggevonden op basis van archeologisch onderzoek (veldprospectie en prospectie met ingreep in de bodem) en kaartstudie.

CAI-melding 50578 is hierboven reeds besproken. Meldingen 211528 en 223575 zullen hieronder besproken worden. CAI-melding 55444 en 55445 betreffen veldprospecties die uitgevoerd werden in de 20ste eeuw. Hier werden verschillende vondsten daterend vanaf de Steentijd teruggevonden. De landschapspositie is gelijk aan de huidige locatie van het plangebied.

Archeologienota's en nota's

In de directe omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologienota's opgesteld. Één van de archeologienota's bevindt zich binnen in het plangebied. De archeologienota werd geschreven voor de sloopwerken van de huidige bebouwing. De bebouwing werd gesloopt tot aan het maaiveld. In de omgeving van het plangebied werden archeologische resten daterend vanaf de Steentijd tot de Nieuwste Tijd. De jongste archeologische resten zijn gerelateerd aan de bebouwde context. De bebouwing en verharding heeft het terrein verstoord. Omdat de sloop van de bebouwing zich tot het maaiveld beperkt, zullen er geen verdere onderzoeken geadviseerd worden.¹²

Ten westen van het plangebied is een archeologienota opgesteld in 2017 bestaande uit een bureauonderzoek en een landschappelijk bodemonderzoek. Deze werd opgesteld als gevolg van nieuwbouw die gerealiseerd zou worden. Er werd een kleine kans op Midden-Paleolithicum. Een Laat-Paleolithisch en/of Mesolithisch vondstniveau kan vanaf de basis van het veen, indien aanwezig, tot in de top van het dekzand aangetroffen worden, maar de resten zijn mogelijk niet langer in situ door historisch landgebruik en bosgroei. Sporensites kunnen aangetroffen worden vanaf de top van het dekzand. Als laatste wordt de kans op archeologische resten vanaf de 18de eeuw laag ingeschat. Op basis van deze verwachting werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Dit stelde dat slechts een klein gedeelte intact was gebleven waardoor er vrijgave geadviseerd werd.¹³

Ten noorden van het plangebied werd in 2019 een archeologienota opgemaakt voor de ontwikkeling van een woonzorgcentrum en bijhorende omgevingsaanleg. Op basis van het bureauonderzoek kan vastgesteld worden dat het plangebied een gunstige ligging bevat en er archeologische resten op gelijkaardige landschapsposities zijn aangetroffen. Het plangebied kan op basis van de gegevens een zekere archeologische waarde hebben. Ook bestaat de mogelijkheid dat een eventuele site afgedekt kan zijn door het aanwezige plaggendek. Vervolgonderzoek in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek wordt geadviseerd.¹⁴

Archeologische onderzoeken

Ten zuidoosten van het plangebied werd een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd in 2015. Tijdens het onderzoek werden er meerdere greppels en grachten teruggevonden. Deze toonden aan dat het terrein gebruikt werd vanaf de Late Middeleeuwen. De aangesneden greppels en grachten betreffen daarom eerder afwaterings- en/of perceelsgrenzen dan greppels die wijzen op de inrichting van een erf/nederzetting. Het onderzoeksgebied heeft een landelijk voorkomen en wordt gekenmerkt door een landschap met weilanden en akkers, doorweven met bomenrijen en een grachtenstructuur die kleinschalige

¹² Claesen, J., B. Van Genechten, G. Verbeelen, E. Dirix, A. Sys, E. Audenaert & K. Bouckaert, 2017.

¹³ Dierckx, L., E. Dumalin & L. Devalckeneer, 2019.

¹⁴ P.J.C. Valentijn, P. Hazen & F.R.P.M. Miedema, 2017.

percelen afbaken. Het merendeel van de aangetroffen sporen kan aan dit landschap gekoppeld worden. Omwille van deze reden werd er geen vervolgonderzoek geadviseerd.¹⁵

Ten zuiden van het plangebied werd een archeologienota en bijhorende nota opgesteld. Deze bestonden uit een bureauonderzoek en een prospectie zonder (landschappelijk bodemonderzoek) en met ingreep in de bodem (proefsleuvenonderzoek). Ze werd uitgevoerd omwille van de nieuwbouwplannen binnen het terrein. De prospectie bracht echter geen sporen aan het licht waardoor geen verder onderzoek geadviseerd werd.¹⁶

1.2.4 Interpretatie en datering

Het plangebied is momenteel voor een groot gedeelte bebouwd en bestraat. Het overige gedeelte is in gebruik als tuinzone. De huidige bebouwing heeft een totale oppervlakte van 2085m². Er kan gesteld worden dat deze oppervlakte tot zeker 80cm –mv verstoord is. Er zijn plaatsen, waar momenteel kelders aanwezig zijn, waar de verstoring zelfs dieper is. Op basis van de beschikbare plannen kunnen de locaties van de gebouwen en kelders aangeduid worden. Echter er dient rekening gehouden te worden met onnauwkeurigheden in de plannen. Hierdoor kan mogelijk de omvang wijzigen. Enkel de zone in het noordoosten van het plangebied is niet bebouwd of bestraat en mogelijk nog (volledig) intact.

Binnen het plangebied zal een nieuwbouw met ondergrondse parkeergarage gerealiseerd worden. De nieuwbouw zal er toe leiden dat uitgegaan moet worden van een volledige verstoring van het plangebied. De verstoring varieert daarbij van 50cm tot 455cm –mv. Het grootste gedeelte van het plangebied zal verstoord worden door de parkeergarage.

Bodemingreep	Oppervlakte	Diepteverstoring
Ondergrondse parkeergarage	5815m ²	315cm –mv
Liften	8 x 5m ² (gelegen binnen parkeergarage)	455cm -mv
Nieuwbouw	790m ²	80cm –mv
Groenzone en bestrating	846m ²	50cm –mv
Plaatselijke groenzone	145m ²	80cm –mv
Riolering	plaatselijk	200cm –mv

Tabel 4. Tabel met bodemingrepen in het plangebied.

Op basis van de aardkundige gegevens kan gesteld worden dat het plangebied zich bevindt op de overgang van het Kempisch Plateau naar het Demerland. Binnen het plangebied wordt dekzand en fluviatiele afzettingen verwacht. Ten noorden van het plangebied is een beek te situeren. Dit verklaart de aanwezigheid van fluviatiele afzettingen. De bodemkaart geeft niet aan welke bodemtypes precies verwacht kunnen worden binnen het plangebied maar naar alle waarschijnlijkheid zal dit gaan om een zand of lemig zandbodem. Het DTM geeft geen grote hoogteverschillen aan binnen het plangebied. Mogelijk is het plangebied bouwrijp gemaakt voor de huidige bebouwing.

De CAI geeft aan dat er archeologische resten vanaf de Steentijd terug te vinden zijn in de omgeving. Verder is het plangebied gelegen binnen de gradiëntzone op circa 100m van de beek. Veel onderzoek is er nog niet gebeurd in de omgeving en het weinige onderzoek resulteert voornamelijk in nederzettingssporen uit de Late Middeleeuwen of later. De vroeger te dateren archeologische resten zijn voort gevloeid uit veldprospecties. Deze zones zijn niet verder onderzocht.

¹⁵ Van de Staey I., 2015

¹⁶ Van de Staey I., Steegmans J., Driesen P., 2018.

De historische kaarten geven aan dat er reeds vanaf de 18de eeuw en mogelijk vroeger bebouwing aanwezig was binnen het plangebied. Deze bebouwing situeert zich voornamelijk in de westelijke zone van het plangebied. Vanaf de jaren '60 kent de bebouwing binnen percelen 79B, 81Z en 81A2 vele veranderingen. De oorspronkelijke gebouwen zijn gesloopt en hebben plaats gemaakt voor grote gebouwencomplexen. De kans dat er nog resten terug te vinden zijn van deze gebouwen is eerder klein door de aanwezigheid van de kelders van de nieuwe gebouwen. Eventuele archeologische resten zullen naar alle waarschijnlijkheid gesloopt of vernietigd zijn.

1.2.5 Verwachting en conclusies

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*

Op basis van bovenstaande overwegingen (zie paragraaf 1.2.5) kan voor de zone van de geplande werken de volgende specifieke verwachting worden opgesteld:

- Een vondstniveau uit het Paleolithicum en/of Mesolithicum kan in een eolisch (lemig) zanddek of in alluviale afzettingen. Een artefactensite uit de steentijd manifesteert zich als een horizontale en verticale spreiding van vondsten, die over het algemeen vooral bestaan uit stenen artefacten en houtskool. Een sporenniveau ontbreekt doorgaans voor het Paleolithicum en Mesolithicum. Sites uit deze periode zijn over het algemeen zeldzaam en bezitten daardoor een hoog kennispotentieel. De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door o.m. landgebruik en de huidige bebouwing. Een lithische assemblage dat is aangetast kan evenwel nog steeds een kennispotentieel bezitten vanwege de verticale spreiding van het materiaal. Systematisch zeefonderzoek in de laatste decennia heeft namelijk aangetoond dat bij een intacte vuursteenvindplaats het materiaal een verticale spreiding kent.¹⁷ Deze spreiding ontstaat doordat materiaal dat oorspronkelijk aan het oppervlak lag, door bodemvormingsprocessen langzaam door de top van het sediment zakt. Het plangebied is gelegen op een interessante landschapspositie namelijk dichtbij water. Op basis van de gegevens kunnen mogelijk paleobodems verwacht worden. In de omgeving zijn door middel van veldprospectie archeologische resten uit de Steentijd teruggevonden. Daar waar de bodem niet verstoord is door nieuwtijds bebouwing, kunnen mogelijk nog archeologische resten van artefactensites uit de Steentijd teruggevonden worden.
- Een sporenniveau uit het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen kan aan de top van eolisch lemig zanddek worden aangetroffen of in alluviale afzettingen. Een eventueel sporenniveau is over het algemeen het beste zichtbaar vanaf de B horizont. De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door landgebruik en/of bestaande bebouwing. Een sporenniveau dat is aangetast kan evenwel een kennispotentieel bezitten indien spoorrestanten op een dieper niveau bewaard zijn gebleven. Op basis van archeologische resten in de omgeving is er een kans op nederzettingssporen. Er is echter nog te weinig onderzoek gebeurd in de omgeving om een goede inschatting van het kennispotentieel te bekomen.
- Het plangebied is in de Nieuwste tijd in gebruik door bebouwing en tuinzone. Deze bebouwing heeft vele veranderingen ondergaan waardoor de kans op vroegere resten klein is. De nieuwe bebouwing is voor een groot deel gelegen binnen de contouren van de oudere archeologische resten. Alleen in het noordwestelijke deel is een zone waar in de 18^e eeuw gebouwen gestaan hebben en die in de 20^e eeuw onbebouwd is gebleven.

¹⁷ Deeben 1999.

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

Het gehele plangebied wordt tot een variërende diepte verstoord (50cm tot 455cm –mv). Het grootste gedeelte hiervan wordt tot 315cm –mv verstoord door het realiseren van de ondergrondse parkeergarage.

Het plangebied kan in twee delen opgedeeld worden, het oostelijk en westelijke deel. Het westelijke deel is hoofdzakelijk bebouwd en bestraat. De zones die niet bebouwd of bestraat zijn, zijn in gebruik als tuinzone. Het grootste gedeelte is hier door veelvuldige bebouwing en aanvullingen doorheen de tijd verstoord geraakt. Dit geldt enkel voor de drie noordwestelijke percelen. De verbouwingen zijn hoofdzakelijk gelegen binnen de contouren van de huidige bebouwing waardoor de verstoring voornamelijk binnen de huidige contouren kan gebleven zijn.

Het oostelijke gedeelte kent weinig bebouwing en de diepteverstoring van deze is niet gekend. De zone in het oostelijke deel die bebouwd is, is pas bebouwd geraakt in de laatste decennia en kent geen verbouwingen.

Omdat niet met zekerheid aangetoond kan worden dat het gehele gebied verstoord is geraakt door bebouwing of bestrating en omdat mogelijk nog grote intacte zones tussen de huidige bebouwing aanwezig kunnen zijn, zal onderzocht moeten worden waar de precieze verstoringen zich bevinden en hoe diep deze zullen zijn.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

De geplande werken kunnen een impact hebben op het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden binnen het plangebied. De aan- of afwezigheid van een archeologisch vindplaats, de karakteristieken en de bewaringstoestand van een eventuele site en welke waarde ze heeft, zijn echter nog onvoldoende vastgesteld. Verder is de omvang van de bestaande bodemverstoring nog niet voldoende vastgesteld kunnen worden. Daarom is verder vooronderzoek nodig binnen het volledige plangebied.

De eerstvolgende stap in het vervolgonderzoek is landschappelijk booronderzoek. Met een landschappelijk bodemonderzoek kan meer inzicht verkregen worden in de bodemopbouw en de ontwikkeling van het hoogteprofiel van het plangebied. Ook kan de intactheid van de bodem beter bepaald worden, zodat de omvang van de bestaande verstoringen duidelijk bepaald kan worden. Hiermee kan getoetst worden of de verwachting op **artefactensites uit de Steentijd** enerzijds en **sporensites uit het Neolithicum – Middeleeuwen / Nieuwe tijd** anderzijds gehandhaafd kan blijven. Bij handhaving van de verwachting op vondstensites uit de Steentijden dient het landschappelijk booronderzoek opgevolgd te worden door verkennend/waarderend archeologisch booronderzoek (met proefputten) en bij handhaving van de verwachting op sporensites door proefsleuvenonderzoek.

In het bijbehorende Programma van Maatregelen wordt ondermeer verder toegelicht welke vervolgstappen eventueel noodzakelijk zijn, welke criteria of randvoorwaarden daaraan verbonden zijn en wat de voorwaarden zijn voor de uitvoeringswijze.

Samenvatting

Het gehele plangebied wordt tot een variërende diepte verstoord (50cm tot 455cm –mv). Het grootste gedeelte hiervan wordt tot 315cm –mv verstoord door het realiseren van de ondergrondse parkeergarage.

Het plangebied kan in twee delen opgedeeld worden, het oostelijk en westelijke deel. Het westelijke deel is hoofdzakelijk bebouwd en bestraat. De zones die niet bebouwd of bestraat zijn, zijn in gebruik als tuinzone. Het grootste gedeelte is hier door veelvuldige bebouwing en aanvullingen doorheen de tijd verstoord geraakt. Dit geldt enkel voor de drie noordwestelijke percelen. De verbouwingen zijn hoofdzakelijk gelegen binnen de contouren van de huidige bebouwing waardoor de verstoring voornamelijk binnen de huidige contouren kan gebleven zijn.

Het oostelijke gedeelte kent weinig bebouwing en de diepteverstoring van deze is niet gekend. De zone in het oostelijke deel die bebouwd is, is pas bebouwd geraakt in de laatste decennia en kent geen verbouwingen.

Omdat niet met zekerheid aangetoond kan worden dat het gehele gebied verstoord is geraakt door bebouwing of bestrating en omdat mogelijk nog grote intacte zones tussen de huidige bebouwing aanwezig kunnen zijn, zal onderzocht moeten worden waar de precieze verstoringen zich bevinden en hoe diep deze zullen zijn. Het vervolgonderzoek zal beginnen met een landschappelijk bodemonderzoek.

Literatuur

- Agentschap Onroerend Erfgoed**, 2019: *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4,0*, Brussel
- Claesen, J. B. Van Genechten, G. Verbeelen, E. Dirix, A. Sys, E. Audenaert & K. Bouckaert**, 2017: *Archeologienota zonder ingreep in de bodem, Zonhoven – De Kwint*. Kortenaken.
- Deeben, J.**, 1999: *The Known and the Unknown: the Relation between Archaeological Surface Samples and the Original Palaeolithic and Mesolithic Assemblages*. Amersfoort (Berichten van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek), 9-32.
- Dierckx, L., E. Dumalin & L. Devalckeneer**, 2019: *Verslag van Resultaten. Bureauonderzoek. Zonhoven Engstegenseweg 3 (prov. Limburg)*. Ingulminster.
- Onbekend**, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.
- Valentijn, P.J.C., P. Hazen & F.R.P.M. Miedema**, 2017: *Moenshof, Zonhoven (gemeente Zonhoven). Een Archeologienota*. VEC Nota 104. Brugge.
- Van de Staey I.**, 2015: *Prospectie met ingreep in de bodem aan de Grote Eggestraat te Zonhoven*, Aron-rapport 244. Tongeren.
- Van de Staey I., Steegmans J., Driesen P.**, 2018: *Nota Zonhoven, Heuvenstraat. Nieuwbouw van appartementen en handelsruimten. Deel 1: Verslag van resultaten*, Aron Rapport 682, Tongeren.

Geraadpleegde websites

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>
<http://www.geopunt.be/kaart>
<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
<https://id.erfgoed.net>
<https://www.cartesius.be>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 2. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 3. Het plangebied op een luchtfoto uit 2019 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2019 – kleur). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 4. Overzicht van de gebouwen.
- Afb. 5. Doorsnede van de muziekzaal.
- Afb. 6. Overzicht van de verbouwing van de pastorie.
- Afb. 7. Grondplan van de gebouwen.
- Afb. 8. Doorsnede van het gebouw.
- Afb. 9. Doorsnede nieuwe muziekzaal.
- Afb. 10. Overzicht van de uitbreiding.
- Afb. 11. Doorsnede van de uitbreiding.
- Afb. 12. Overzicht van de uitbreiding.
- Afb. 13. Doorsnede van het sociaal centrum.
- Afb. 14. Fundering van het nieuwe bankkantoor.
- Afb. 15. Doorsnede van het nieuwe bankkantoor.
- Afb. 16. Overzicht van de gebouwen en kelders binnen het plangebied.
- Afb. 17. Overzicht van de fasering.
- Afb. 18. Overzicht van de nieuwe situatie.
- Afb. 19. Grondplan van de ondergrondse garage.
- Afb. 20. Doorsnede van de nieuwbouw.
- Afb. 21. Overzicht van de gelijkvloers.
- Afb. 22. Het plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 23. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 24. Het plangebied op de Tertiair geologische kaart 1:50.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

- Afb. 25. Het plangebied op de Quartair geologische kaart 1:200.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)
- Afb. 26. Het plangebied op de Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest. (Bron: Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving/ Databank Ondergrond Vlaanderen)
- Afb. 27. Het plangebied op de Ferraris kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).
- Afb. 28. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Provincie Limburg).
- Afb. 29. Het plangebied op de Vandermaelen kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).
- Afb. 30. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1873 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
- Afb. 31. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1904 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
- Afb. 32. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1939 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
- Afb. 33. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1971 - zwart-wit: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
- Afb. 34. Het plangebied op een luchtfoto uit 1986 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
- Afb. 35. Het plangebied op een luchtfoto uit 2014 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2013-2015 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
- Afb. 36. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
- Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden. (Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)
- Tabel 2. aardkundige en landschappelijke gegevens over het plangebied.
- Tabel 3. Overzicht van meldingen uit de CAI.